

LIETUVOS RESPUBLIKOS VYRIAUSYBĖ

EKONOMINĖS POLITIKOS
MEMORANDUMAS

VILNIUS, 1992

LIETUVA: EKONOMINĖS POLITIKOS MEMORANDUMAS

Įvadas

1. Tarybų Sąjungai 1940 metų viduryje okupavus Lietuvą, visa pramonė ir nekilnojamasis turtas buvo nacionalizuoti, žemės ūkis kolektyvizuotas, ekonomikos struktūra tapo labai industrializuota, daugiausia dėmesio buvo skiriama stambioms specializuotoms įmonėms, valdomoms centralizuotos planavimo sistemos. Atgavusi nepriklausomybę ir išsirinkusi demokratinę valdžią, nuo 1991 metų rugsėjo mėnesio Lietuva pradėjo privatizuoti įmones ir gyvenamąsias patalpas; išlikęs nekilnojamasis turtas, įskaitant žemę, gražinamas buvusiems savininkams ir jų palikuonims, atsisakyta centralizuoto planavimo ir orientuojamasi į decentralizuotą, rinkos valdomą sistemą.

2. Didelė Lietuvos ekonomikos priklausomybė nuo buvusių TSRS respublikų, kuriose yra žaliavų šaltiniai ir produkcijos realizavimo rinka, taip pat priklausymas nuo rublio cirkuliacijos trukdo pertvarkyti ūkį. Rublio zonos politinis ir ekonominis nestabilumas, 1990 metų vasarą TSRS vykdyta ekonominė blokada, prekybos suvaržymai lėmė tai, kad pastaraisiais metais vis labiau smuko gamyba. Padėtį sunkino nepalankios prekybos sąlygos, susidariusios naftos ir kitų prekių kainoms 1991 metų pabaigoje pradėjus artėti prie pasaulinių rinkos kainų. Dėl to staigiai šoktelėjo importo kainos ir toliau blogėjo prekybos būklė.

3. Lietuvos Respublikos Vyriausybė daug konsultavosi su Tarptautiniu valiutos fondu, Pasaulio banku, Europos Bendrija bei kitomis institucijomis, rengdama Lietuvos strategiją, kaip spręsti makroekonomikos problemas ir toliau pertvarkyti ūkį, kad būtų pereita prie rinkos ekonomikos. Šiai strategijai tenka svarbiausias vaidmuo įgyvendinant Lietuvos Respublikos Vyriausybės numatomą ekonomikos stabilizavimo programą. Lietuvos Respublikos Vyriausybė tikisi, kad jos ryžtą sukurti nepriklausomą ekonomiką, orientuotą į rinką, ir makroekonomikos stabilizavimo bei reformos programą pasaulio visuomenė laiku parems finansiškai. Finansinė užsienio parama leis pertvarkyti Lietuvos ekonomiką sparčiau ir ne taip skausmingai.

Lietuvos ekonomika 1992 metų pradžioje

4. 1992 metų I pusemetyje Lietuvoje toliau mažėjo realaus bendrojo vidinio produkto apimtis. Tai atsitiko dėl to, kad buvusios TSRS respublikos labai sumažino prekių apyvartą su Lietuva. Realaus bendrojo vidinio produkto Lietuvoje nuo 1990 metų pabaigos iki 1992 metų vidurio sumažėjo daugiau kaip 30 procentų. Naftos importas 1992 metų I pusmetį siekė 3,4 mln. tonų (maždaug pusė valstybinės Mažeikių naftos perdirbimo įmonės "Nafta" pajėgumo), o 1991 metų I pusmetį - 6 mln. tonų. Kitų energetikos išteklių 1992 metų I pusmetį importuota taip pat mažiau negu atitinkamu 1991 metų laikotarpiu. 1992 m. rugpjūčio 1 d. Lietuvoje buvo 9 tūkst. bedarbių (maždaug 0,5 procento darbo jėgos). Vartojamųjų prekių kainų infliacija dėl kainų liberalizavimo Rusijoje bei kitose rublio zonos valstybėse ir didelės rublio emisijos 1992 metų sausio - vasario mėnesiais pasiekė 50 procentų per mėnesį. Kovo mėnesį ši infliacija sulėtėjo iki 30 procentų, o balandžio - birželio mėnesiais - vidutiniškai iki 10 procentų. Nuo liepos mėnesio infliacija vėl sustiprėjo staigiai šoktelėjus importuojamų energetikos išteklių kainoms. Nepaisydama šių sunkumų, Lietuvos Respublikos Vyriausybė ir toliau stengiasi pertvarkyti ekonomiką, vykdyti racionalią fiskalinę politiką bei spręsti organizacinius klausimus, susijusius su sėkmingu Lietuvos nacionalinės valiutos - lito įvedimu.

5. *Ekonomikos liberalizavimas.* Nors Lietuva nepriklausoma valstybe tarptautiniu mastu buvo pripažinta tik 1991 metų rugpjūčio mėnesį, pertvarkyti jos ekonomiką pradėta prieš pusantros metų, 1990 m. kovo 11 d. išrinkus Lietuvos Respublikos Aukščiausiąją Tarybą. Nuo to laiko svarbiausieji Lietuvos Respublikos Vyriausybės vykdomos politikos uždaviniai yra rengti teisinius pagrindus bei organizacines struktūras, kurių reikia privatizacijai ir restitucijai įgyvendinti, formuoti rinkos kainų sistemą, siekti fiskalinio stabilumo, pertvarkyti mokesčių ir finansų sistemą, reorganizuoti įmones, įvesti naują socialinę sistemą, įskaitant paramą bedarbiams, sudaryti sąlygas eksportui ir vykdyti kitas pradines ekonomines ir socialines reformas.

6. *Privatizacija.* Lietuvos ūkį pradėta privatizuoti 1991 metų rugsėjo mėnesį, remiantis investiciniais čekiais, kurie skiriami Lietuvos piliečiams atsižvelgiant į jų amžių. Privatizuojami objektai Lietuvos piliečiams parduodami už investicinius čekius ir rublius ar konvertuojamą valiutą, o ne Lietuvos piliečiams - tik už konvertuojamą valiutą. Butai bei kitos gyvenamosios patalpos buvo įkainoti, pasiūlyta gyventojams juos nusipirkti. Iki 1992 m. rugpjūčio 21 d. parduota 76,1 procento visų valstybinio fondo butų. Mažos įmonės, kurių

daugiausia yra paslaugų bei prekybos sferoje, parduodamos aukcionuose. Pastatai ir mažos įmonės sparčiai privatizuojami; siekiama šio turto privatizavimą užbaigti 1992 metais. Didelės įmonės privatizuojamos viešai pasirašant akcijas. Akcijų kainos nustatomos atsižvelgiant į jų pasiūlą ir paklausą. Numatoma įvairinti privatizacijos formas, ją supaprastinti, atsisakyti nereikalingų suvaržymų (šio memorandumo 55 punktas). Iki 1992 metų vidurio maždaug 600 stambių įmonių savininkais tapo daugiausia privatūs akcininkai. Iki 1993 metų pabaigos tikimasi privatizuoti visas didžiausias įmones - 3500. Valstybės nuosavybe liks maždaug 350 stambių įmonių (įskaitant jėgaines, valstybinę Mažeikių naftos perdirbimo įmonę "Nafta" ir pan.). Žemės ūkyje iki 1992 metų pabaigos individualūs ūkiai turės apie 50 procentų visų žemės ūkio naudmenų, 80 procentų kolūkių ir valstybinių ūkių turto bus privatizuota.

7. *Kainos ir darbo užmokestis.* 1991 metais bei 1992 metų pradžioje Lietuva ėmėsi ryžtingų veiksmų, kad būtų atsisakyta daugelio produktų kainų kontrolės. Laipsniškai buvo mažinamos subsidijos maisto produktams. Kad galėtų geriau kontroliuoti valstybės biudžetą padidėjus importuojamų energetikos išteklių kainomis, Lietuvos Respublikos Vyriausybė nutarė, jog didžiąją šių kainų dalį turi padengti įmonės ir savivaldybės. Kartu buvo sumažintos subsidijos iš valstybės biudžeto ir padidinti butų bei gyvenamųjų namų nuomos ir šildymo tarifai. Nuo 1991 metų pabaigos iki 1992 metų rugpjūčio mėnesio pradžios importuojamų energetikos išteklių kainos padidėjo 100 kartų. Prognozuojama, kad nuo 1991 metų pabaigos iki 1992 metų pabaigos kainos padidės 280 kartų. Iki 1992 m. rugsėjo 1 d. dar buvo išlikusi kai kurių gyventojų mokamų mokesčių tarifų (tarp jų - butų nuomos, komunalinių paslaugų, bendrojo naudojimo transporto), taip pat degalų ir prekių, kurių gamyba yra monopolinė, kainų administracinė kontrolė. Nuo 1991 metų sausio mėnesio iki 1992 metų birželio mėnesio vartojamųjų prekių kainų indeksas padidėjo maždaug 1700 procentų, maždaug tiek pat pakilo vidutinis darbo užmokesčio lygis. Šiuo atžvilgiu Lietuva, palyginti su kai kuriomis kaimyninėmis valstybėmis, išlaikė gana aukštą gyvenimo lygį, nors importo iš ne rublio zonos valstybių, taip pat kai kurių prekių ir paslaugų, kurioms anksčiau buvo teikiamos didelės subsidijos, tiekimas labai sumažėjo.

8. *Valstybės finansai.* 1991 metų suvestinio valstybės biudžeto¹ pajamos buvo viršytos beveik 3 procentais, skaičiuojant nuo bendrojo vidinio produkto. Nominali pajamų ir išlaidų išraiška buvo daug didesnė, negu planuota pagal biudžeto lėšas, ir atspindėjo staigų kainų didėjimą. Šis pajamų viršijimas taip

¹ Kaip išsamiai paaiškinta šio memorandumo 1 priede, bendrą suvestinį Vyriausybės biudžetą sudaro suvestinis valstybės biudžetas ir vietos savivaldybių biudžetai bei visi specialieji biudžetiniai fondai.

pat rodo, kad sumažėjo subsidijų ir padaugėjo mokesčių įplaukų dėl pelno, padidėjusio Lietuvai liberalizavus kainas anksčiau už svarbiausiųjų importuojamų žaliavų tiekėjus. 1992 metų I pusmetį Lietuvos Respublikos Vyriausybė laikėsi valstybės biudžeto subalansavimo politikos, ir jis buvo subalansuotas, tačiau padėtis labai susikomplicavo mažėjant gamybos apimčiai ir atsiradus neigiamų poslinkių užsienio prekyboje.

9. *Monetarinė politika.* Lietuva dar nevykdė savarankiškos monetarinės politikos. Nors litas buvo galima įvesti anksčiau, nuspręsta palaukti, kol bus įvykdytos šios sąlygos: 1) suformuota makroekonomikos stabilizavimo politika, įgalinanti stabilizuoti kainas; 2) susitarta su rublio zonos valstybėmis dėl prekybos ir atsiskaitymų tvarkos; 3) sukaupti užsienio valiutos rezervai; 4) Lietuvos banko komercinės funkcijos atskirtos nuo jam, kaip centriniam bankui, pavestų operacijų, kartu pakeista centrinio banko organizacinė struktūra. Tai leis jam efektyviai įgyvendinti monetarinę politiką ir vykdyti bankų priežiūros funkcijas.

10. Lietuvos bankininkystės sistema pastaraisiais metais buvo smarkiai reorganizuota. Be Lietuvos banko, ją sudaro 3 valstybiniai bankai (Lietuvos taupomasis bankas, Lietuvos žemės ūkio bankas bei šiuo metu steigiamas Lietuvos valstybinis komercinis bankas) ir 20 komercinių bankų, turinčių licencijas. Lietuvos bankas, Lietuvos taupomasis bankas ir Lietuvos žemės ūkio bankas turi daug skyrių Lietuvoje.

11. Nuo 1990 metų pabaigos iki 1992 metų birželio pabaigos pinigų plačiaja prasme¹ ir vidinių kredito išteklių gausėjimo tempai buvo atitinkamai 300 procentų ir 165 procentai, tai yra atsiliko nuo vartojamųjų prekių kainų infliacijos. Dėl to realių pinigų ir kredito išteklių labai sumažėjo, ir pinigų perteklius, buvęs dėl reguliuojamų kainų, labai sumažėjo arba jo visai neliko. Iki 1992 metų balandžio mėnesio, stokodami rublių banknotų, bankai negalėjo Lietuvos Respublikos Vyriausybei ir įmonėms pateikti pakankamai grynų pinigų, kad būtų galima išmokėti visus atlyginimus, todėl nuo 1992 m. gegužės 1 d. Lietuvos bankas, remdamasis Lietuvos Respublikos Vyriausybės nutarimu, pradėjo leisti prilygintus rubliams talonus, kurie sumažino grynų pinigų stoką. Lietuvos bankas, paleisdamas į apyvartą talonus, išėmė iš bankų įmonių, valstybinių organizacijų ir gyventojų depozitus. Talonai yra legali mokėjimo priemonė ir pakeičia rublius visose grynų pinigų operacijose. Palūkanų nor-

¹ Pinigai plačiaja prasme - tai esančių apyvartoje pinigų suma, įskaitant talonus ir bankų sistemos bendruosius depozitus (išskyrus Vyriausybės ir tarp bankų cirkuliuojančius depozitus). Kaip išsamiai paaiškinta šio memorandumo 2 priede, bankų sistemos grynuosius vidinius aktyvus sudaro grynųjų kreditų Vyriausybei, bendrųjų kreditų ūkio šakoms bei kitų straipsnių grynų pavidalu suma. Grynieji kreditai Vyriausybei - tai bendrieji kreditai Vyriausybei be jos depozitų bankų sistemoje.

mos bankų depozitams ir paskoloms buvo padidintos, tačiau jos atsilieka nuo infliacijos. Nuo 1992 metų birželio mėnesio daugiau kreditų teikiama įvairioms ūkio šakoms.

12. *Užsienio ekonominė politika.* Pripažinus Lietuvos Respublikos nepriklausomybę, Lietuvos Respublikos Vyriausybė stengiasi liberalizuoti užsienio valiutos bei prekybinius sandėrius ir užmegzti prekybinius ryšius su užsienio valstybėmis, iš jų ir su Nepriklausomų Valstybių Sandraugos šalimis. Lietuvos Respublikos Vyriausybė siekia plėtoti prekybą su valstybėmis, neįeinančiomis į rublio zoną, yra pasirašiusi prekybos sutartį su Švedija, prekybos ir bendradarbiavimo sutartį su Europos Bendrija. Nepriklausomų Valstybių Sandraugos šalys yra svarbiausieji Lietuvos prekybos partneriai, ir prekybinių santykių su šiomis šalimis plėtojimui teikiama didelė reikšmė. Tuo tikslu Lietuva, Latvija ir Estija nutarė sudaryti Baltijos muitų sąjungą, taip pat pasiūlė pasirašyti nediskriminacinius prekybinius susitarimus su Nepriklausomų Valstybių Sandraugos šalimis.

13. Vykdam komercinius sandėrius, rublio keitimo kursą Lietuvoje paprastai sąlygoja rinka, nors kai kurios produkciją eksportuojančios įmonės (apie 3 procentus valstybinių įmonių) privalo mokėti pelno mokestį (užsienio valiuta) dviem užsienio valiutos fondams (juos tvarko Finansų ministerija ir Ekonomikos ministerija) keitimo kursu, kuris yra ne toks palankus kaip rinkos kursas. Užsienio valiuta, skirta prekių importui, perkama užsienio valiutos rinkoje, išskyrus tas prekes, kurioms pirkti skiriamos Lietuvos valstybės valiutos fondo lėšos. Lietuvos įmonės ir gyventojai gali atidaryti užsienio valiutos sąskaitas, be to, įmonėms leidžiama atidaryti sąskaitas užsienyje.

14. Importo ir eksporto mokestis (0,01 procento) įvestas tam, kad būtų galima rinkti prekybos statistikos duomenis. Importui netaikomi kiekio ar licenciniai (išskyrus nustatytus nacionalinio saugumo ar sveikatos tikslais) apribojimai. Neseniai buvo nustatytas mokestis alkoholinių gėrimų ir kai kurių kitų prekių importui. Nuo 20 procentų iki 61 procento akcizą moka eksportuojantys kai kurias žaliavas ir gaminius, įskaitant odą, medieną, energetikos išteklius ir alkoholinius gėrimus (alkoholiniams gėrimams taikomas iki 92 procentų akcizas), į Nepriklausomų Valstybių Sandraugos šalis. Kai kurioms šių prekių, eksportuojamoms į kitas šalis, taip pat taikomas akcizas. Už kitas prekes, kurios parduodamos ar perkamos už konvertuojamą valiutą, laikinai imamas 10 procentų akcizas, jeigu tarptautinėse sutartyse nėra numatyta kitaip.

15. Pasibaigus centralizuotam prekių skirstymui, Lietuva siekė sudaryti dvišales prekybos sutartis su Nepriklausomų Valstybių Sandraugos šalimis ir Baltijos valstybėmis, kad užtikrintų medžiagų, žaliavų ir svarbiausiųjų vartojam-

mųjų prekių tiekimą. Lietuvos partneriai blogai vykdė šias sutartis, trikdė svarbiausių medžiagų ir žaliavų tiekimą, ir šitai sunkino daugelio gamyklų darbą. Prekybos sutartys 1992 metams su visomis Nepriklausomų Valstybių Sandraugos šalimis yra pasirašytos, nesusitarta tik dėl naftos tiekimo apimtys bei kitų gyvybiškai svarbių žaliavų, kurias faktiškai Lietuva turėtų gauti, tiekimo sąlygų, taip pat dėl prekybos balanso sureguliuojimo. 1992 metams yra sudarytos dvišalės prekybos sutartys su Bulgarija, Kinija, Kuba, Čekijos ir Slovakijos Federacine Respublika, Vengrija.

16. Lietuvos grynieji oficialūs rezervai 1992 metų birželio pabaigoje sudarė 76 mln. JAV dolerių, įskaitant Prancūzijos ir Jungtinės Karalystės sugrąžintą auksą, sveriantį 5,1 tonos (vertine išraiška - apie 58 mln. JAV dolerių, skaičiuojant pasaulinėmis kainomis). 1992 metų liepos mėnesį Švedija kompensavo Lietuvai 1,2 tonos aukso, kurio vertė 14,5 mln. JAV dolerių. Suprantama, skolintis iš užsienio negalima daugiau, negu Lietuva pajėgtų grąžinti. Atkūrus nepriklausomybę, Lietuvos Respublikos Vyriausybė nepadarė jokių užsienio skolų, tačiau dabar, rengiantis gauti užsienio paskolas, turi būti centralizuotas duomenų apie užsienio skolas registravimas ir valdymas. Kadangi Lietuva 50 metų buvo okupuota ir "Vnešekonombankas", atsiskyrus Lietuvai nuo TSRS, neteisėtai pasisavino daug Lietuvos valiutinių rezervų, Lietuva nėra atsakinga už buvusios TSRS užsienio skolas. Lietuva pasirengusi aptarti įmonių, esančių jos teritorijoje, skolų grąžinimo klausimus. Lietuvos Respublikos Vyriausybės duomenimis, šios įmonės per "Vnešekonombanką" yra įsiskolinusios užsienio valstybėms 35,7 mln. JAV dolerių. 1991 metų pabaigoje Lietuva buvo skolinga Čekijos ir Slovakijos Federacinei Respublikai 3,2 mln. JAV dolerių pagal dvišalio kliringo sutartį. Susitarta grąžinti šią sumą eksportuojant trąšas ir kitus gaminius. 1991 metų pabaigoje jokių kitų įsiskolinimų valstybėms, neįeinančioms į rublio zoną, pagal kliringinius susitarimus Lietuva neturėjo.

Ekonomikos reformos programa iki 1993 metų birželio mėnesio

17. *Programos tikslai.* Lietuvos Respublikos Vyriausybės įsitikinimu, pradėti svarbiausieji ekonominės politikos pakeitimai ir priemonės buvo vykdomi teisingai. Iš esmės pasukta nuo komandinės ekonomikos į rinkos ekonomiką. Tačiau ir toliau reikia daug pastangų ekonomikai stabilizuoti, kad būtų sėkmingai pereita prie rinkos santykių, taip pat gauti užsienio finansinę paramą, kuri padėtų užtikrinti sėkmę. Todėl Lietuvos Respublikos Vyriausybė įsipareigoja sparčiai vykdyti ekonomikos reformos ir stabilizacijos programą.

18. Svarbiausieji Lietuvos ekonomikos reformos programos tikslai 1992 metų liepos mėnesį - 1993 metų birželio mėnesį - sparčiai prisitaikyti prie

smarkiai pablogėjusių prekybos sąlygų, toliau skatinti efektyvią privačios rinkos ekonomiką, stabdyti gamybos nuosmūkį, sukeltą kintančių prekybos sąlygų ir vykstančio ekonomikos pertvarkymo, sėkmingai įvesti litus, smarkiai sumažinti infliaciją, taip pat užtikrinti socialines garantijas, kiek tai leidžia Lietuvos ekonomikos būklė. Programoje numatyta sukaupti užsienio valiutos rezervą, kad būtų užtikrintas naujosios valiutos patikimumas, ir riboti Lietuvos mokėjimų balanso deficitą. Įgyvendindama šiuos tikslus, Lietuvos Respublikos Vyriausybė sieks tokios užsienio finansinės paramos, kuri atitiktų Lietuvos galimybes grąžinti ilgalaikes paskolas.

19. Kad būtų pasiekti užsibrėžtieji tikslai ir sėkmingai įvesti litai, Lietuvos ekonomikos reformos programoje numatoma: 1) mažinti subsidijas bei tobulinti kainų sistemą; 2) tobulinti socialinių pašalpų mokėjimo labiausiai jų reikalingoms gyventojų grupėms mechanizmą; 3) tobulinti fiskalinę reformą, siekiant sustiprinti valstybės biudžeto kontrolę; 4) stiprinti bankų sistemą, sudaryti galimybes Lietuvos bankui efektyviai kontroliuoti pinigų pasiūlos ir kreditų politiką; 5) vykdyti laikiną pajamų įšaldymo politiką realioms pajamoms, siekiant pritaikyti jas prie sumažėjusios prekybos ir paslaugų apimtys ir po to staigiai sumažinti infliaciją; 6) užtikrinti lito konvertuojamumą bent einamiesiems tarptautiniams atsiskaitymams, toliau liberalizuojant valiutos keitimo ir prekybos sistemas; 7) įgyvendinti kai kurias kitas svarbias struktūrines priemones, skatinti iniciatyvą, konkurenciją, privatizaciją ir žemės reformą, spręsti stambių įmonių restruktūrizavimo problemas, toliau mažinti tiesioginį valstybės kišimąsi į ekonomiką. Programoje taip pat numatoma tobulinti statistikos infrastruktūrą ir organizacinę bazę, būtinas ekonominei politikai įgyvendinti, kontroliuoti ekonomikos vystymąsi, analizuoti bei koordinuoti ekonominės politikos pertvarkymą.

20. *Kainų politika ir infliacija.* Nors daugelis kainų jau nebekontroliuojamos, Lietuvos Respublikos Vyriausybė pripažįsta, kad svarbu kuo anksčiau atsisakyti dar likusių kainų subsidijų, kad sumažėtų našta valstybės biudžetui ir kainos padidėtų prieš įvedant litus: tuo būtų sudarytos palankios sąlygos jas stabilizuoti. Daugelis energetikos išteklių importuojama. Jų kainų didėjimas vers įmones bei gyventojus taupyti energiją, o tai leis mažiau importuoti šių išteklių ir sureguliuoti Lietuvos mokėjimų balansą.

21. Energetikos išteklių kainų politika skirtinga produktams, kurie gaminami ir skirstomi esant koncentruotai pramonės struktūrai (dujos, šiluminė ir elektros energija), ir produktams, kurių kainas iš esmės nustatys rinka. Dujų, šiluminės ir elektros energijos kainos yra keičiamos ir toliau bus keičiamos, kad visiškai padengtų importo, gamybos, paskirstymo, amortizacijos išlaidas ir duotų pakankamai pelno. Maža to, siekiant įtvirtinti rinką, visų šių produktų kainų kontrolė iki 1993 m. sausio 1 d. bus panaikinta, išskyrus tuos atvejus, kai

dėl monopolinio kainų nustatymo jų reguliavimas turės išlikti. Vidutinės dujų, šiluminės, elektros energijos kainos gyventojams (pagal skirtingas vartotojų grupes ir skirtingą paros laiką) yra ir prireikus bus tikslinamos etapais, kad būtų kompensuotos nurodytosios išlaidos. Reikia nustatyti antkainius įmonėms, kad būtų galima kompensuoti subsidijas gyventojų naudojamoms dujoms. Dujų, šiluminės ir elektros energijos kainos bus ir toliau reguliuojamos, kadangi jų gamyba yra monopolinė. Iki 1993 m. kovo 1 d. bus priimta energetikos išteklių taupymo programa, kuri iš dalies realizuojama jau dabar. Programoje numatyta užtikrinti aprūpinimą elektros energijos skaitikliais. 1993 metais pamažu bus naikinamos visos subsidijos vartojamoms komunaliniame ūkyje dujoms, šiluminei ir elektros energijai. Jau panaikinta visų prekių ir paslaugų, išskyrus energetikos išteklius ir kai kurias kitas prekes bei paslaugas (visų pirma, nuomos bei kitas komunalines, ryšių sistemos paslaugas ir bendrojo naudojimo transportą, taip pat kai kuriuos alkoholinius gėrimus bei tabako gaminius), kainų kontrolė. Išlikusių kainų kontrolę galima pateisinti monopoline gamyba ir socialiniu būtinumu. Lietuvos Respublikos Vyriausybė liberalizavo visas žemės ūkio produktų superkamąsias kainas. Nenumatoma vėl imti kontroliuoti šias kainas. Lietuvos valstybės biudžete 1992 metų II pusmetį numatytos subsidijos žemės ūkiui (1,2 mlrd. rublių), turinčios kompensuoti dalį nuostolių, kuriuos padarė šių metų sausra. Lietuvos Respublikos Vyriausybė ketina tiek apriboti subsidijas žemės ūkiui, kad jos netaptų nepakeliamos valstybės biudžetui. Šių metų liepos mėnesį Lietuvos Respublikos Vyriausybė kreipėsi į kitų valstybių vyriausybes, prašydama padėti žemės ūkiui, kad sumažėtų sausros padaryti nuostoliai.

22. Kad efektyviau veiktų kainų sistema, ketinama kuo greičiau priimti antimonopolinius įstatymus, kurie įgalintų plėtoti konkurenciją gamybos ir paskirstymo srityse. Apie tai plačiau kalbama šio memorandumo 54 punkte.

23. Vis didėjančios energetikos išteklių ir kitų importuojamų medžiagų bei žaliavų kainos 1992 m. rugsėjo 1 d. priartėjo prie pasaulinių. Lietuvos Respublikos Vyriausybė mano, kad bendras vartojamųjų prekių kainų indeksas Lietuvoje 1992 metų rugpjūčio - rugsėjo mėnesiais padidės maždaug 100 procentų. Liepos mėnesį šis indeksas padidėjo 27 procentais. Tačiau esant didesnėms energetikos išteklių kainoms ir įvedus litus, taip pat įgyvendinus griežtą fiskalinę, monetarinę ir pajamų politiką, numatytą mūsų ekonomikos reformos programoje, infliacija turėtų lėtėti: iki 1992 metų gruodžio mėnesio ji neturėtų siekti nė 10 procentų per mėnesį, o 1993 metų I ketvirčio pabaigoje bus apie 2 procentus per mėnesį.

24. *Fiskalinė ir monetarinė politika.* Kad pereinamasis laikotarpis būtų sėkmingas, reikia stabilios ekonominės aplinkos. Ją gali užtikrinti racionali

makroekonomikos politika. Todėl numatoma bendrasias Lietuvos Respublikos Vyriausybės išlaidas derinti su pajamomis ir užtikrinti, kad pinigų ir kredito ekspansija nesutrikdytų makroekonominio stabilumo.

25. *Fiskalinė politika.* Iki 1992 metų pabaigos būtina išsaugoti subalansuotus Lietuvos valstybės biudžetą ir savivaldybių biudžetus, todėl reikės derinti Lietuvos Respublikos Vyriausybės pajamų ir išlaidų politikos pakitimus. Siekiant riboti išlaidas, bus iš esmės mažinamos subsidijos, tvirtai laikantis kainų politikos, išdėstytos šio memorandumo 20 - 22 punktuose, taip pat bus stengiamasi mažinti socialinės apsaugos sistemos išlaidas, atsižvelgiant į valstybės ekonominę būklę (tai numatyta šio memorandumo 53 punkte). Biudžetinių įstaigų darbuotojams atlyginimai bus įšaldyti dviem mėnesiams (nuo 1992 m. rugsėjo 1 d.), vėliau atlyginimai šiems darbuotojams bus didinami atsižvelgiant į kainų indeksą ir pajamų politiką, išdėstytą šio memorandumo 41 ir 42 punktuose. Valstybinio prekių ir paslaugų vartojimo didėjimas bus ir toliau ribojamas taip, kad atsiliktų nuo infliacijos.

26. Papildomos pajamos 1992 metų II pusmetį bus gaunamos nuo 1992 m. liepos 1 d. nustačius iki 18 procentų pridėtinės vertės mokesčių, be to, imtasi ir kitų priemonių, kaip antai: 1) savivaldybių teisės mažinti mokesčius, atleisti nuo jų ir teikti subsidijas panaikinimas (išskyrus tuos mokesčius ir rinkliavas, kuriuos nustato savivaldybės ir kurie eina į savivaldybių biudžetus); 2) akcizo alkoholiniams gėrimams padidinimas vidutiniškai iki 63 procentų ir tabako gaminiams - daugiausia 50 procentų; 3) individualaus akcizo naftos produktams pakeitimas vertės mokesčiu ir mokesčio normos nuo 7 iki 30 procentų nustatymas (nors ši norma vis tiek liks mažesnė už vidutinę pasaulinę, siekiančią 60 - 90 procentų). Prireikus Lietuvos Respublikos Vyriausybė pasirengusi imtis papildomų priemonių valstybės biudžetui subalansuoti likusiais 1992 metų mėnesiais. Vykdamas biudžeto kontrolę, nebus steigiami nauji fondai, į kuriuos būtų nustatomos privalomos įmokos. Savivaldybėms nebus leidžiama skolintis nepritarus Lietuvos Respublikos Vyriausybei, kuri seks, kad toks skolinimasis atitiktų šio memorandumo nuostatas. Lietuvos Respublikos Vyriausybė apribos savo išlaidų straipsnius, atsižvelgdama į valstybės biudžeto pajamas. Be to, iki 1993 m. sausio 1 d. Lietuvos Respublikos Vyriausybė peržiūrės valstybinių tarnybų darbuotojų darbo užmokesčio politiką, mažindama darbo vietų skaičių biudžetinėse įstaigose.

27. Per likusius 1992 metų mėnesius ir 1993 metų I pusmetį Lietuvos Respublikos Vyriausybė toliau stengsis subalansuoti suvestinį valstybės biudžetą ir teiks pirmenybę toms priemonėms, kurios padeda tobulinti išlaidų kontrolę, mokesčių tvarkymą ir biudžeto planavimą. Tuo tikslu bus prašoma Tarptautinio valiutos fondo arba kitų institucijų techninės paramos ir konsul-

tuojamasi su nurodytoju fondu. Iki 1993 m. vasario 1 d. bus įgyvendintos šios priemonės: 1) Finansų ministerijoje sukurta tobulesnė biudžeto formavimo ir vykdymo kontrolės sistema; 2) patobulinta bendrojo akcizo struktūra ir valdymas, kad jis taptų pridėtinės vertės mokesčiu; 3) pasirengta suvestinio valstybės biudžeto apskaitai pagal Tarptautinio valiutos fondo vyriausybės finansų statistikos apskaitos reikalavimus. Valstybės finansų darbo grupė pradės analizuoti valstybės biudžetą įvairiais aspektais, siedama tai su makroekonominiais kintamaisiais ir veiksmais; formuos kitus fiskalinės politikos variantus ir kontroliuos, kaip įgyvendinama ši politika. Be abejo, būtina suprastinti ir koordinuoti Lietuvos mokesčių sistemą. Todėl iki 1993 metų vidurio bus imtasi šių priemonių: 1) suprastinti įmonių pelno mokesčio sistemą nustatyti vienodą jo normą visoms įmonėms; 2) suprastinti gyventojų pajamų mokesčių sistemą numatyti vienodo dydžio mokesčių nuolaidas visiems jų mokėtojams, vienodai apmokestinti darbo užmokestį ir algas, bet taikyti progresyvinio mokesčio normą, taip pat vienodai apmokestinti ne darbo pajamas; 3) sulyginti įmonių pelno mokesčio normą su gyventojų pajamų mokesčio maksimumu.

28. Lietuvos Respublikos Vyriausybės kreditavimui per bankų sistemą bus nustatyti kiekio maksimumai. Šie maksimumai ekonomikos reformos programos vykdymo metu bus nustatomi atsižvelgiant į laikiną (sezoninį) biudžeto pajamų mažėjimą. Atsižvelgiant į laikinus veiksnius, bankuose esantys grynieji Lietuvos Respublikos Vyriausybės depozitai, kurie 1992 m. birželio 30 d. siekė 4700 mln. rublių, įvertinti litais, sudarys ne mažiau kaip 4700 mln. rublių pagal 1992 m. gruodžio 31 d. duomenis, arba 4000 mln. rublių pagal 1993 m. kovo 31 d. duomenis. Kaip nurodyta memorandume 1 priede, šie maksimumai negalioja užsienio paskolų išmokoms ir gali būti peržiūrėti atsižvelgiant į Lietuvos taupomojo banko finansinio restruktūrizavimo poreikius.

29. Lietuvos Respublikos Vyriausybė yra pasirengusi remti struktūrinę fiskalinę reformą, kurios tikslas - per palyginti trumpą laiką suderinti valstybinio sektoriaus išlaidas su mokesčių įplaukais ir vidaus neinflacinio finansavimo ne iš bankų sistemos. Vienas artimiausios perspektyvos tikslų - tobulinti mokesčių sistemą, didinti jos veiksmingumą ir lankstumą. Kitas ne mažiau svarbus tikslas - tobulinti valstybės išlaidų valdymą, kurį sudaro planavimas, analizė ir įgyvendinimas. Lietuvos Respublikos Vyriausybė pripažįsta savivaldybių teisę planuoti investicijas ir išlaidas, atsižvelgiant į numatomas pajamas, todėl galės parengti taisykles, nustatančias, kuri mokesčių dalis bus perduodama savivaldybių biudžetams.

30. Lietuvos Respublikos Vyriausybė pripažįsta, kad reikės padengti kai kurių valstybinių įmonių beviltiškas skolas. Ji sieks gauti Pasaulio banko techninę paramą bankų sistemai finansiškai pertvarkyti (t.y. klausimams, susijusiems su negrąžinamoms paskolomis, spręsti, kaip apie tai kalbama šio

memorandume 39 punkte). Tam gali prireikti biudžetinių asignavimų. Šiam tikslui Lietuvos Respublikos Vyriausybė panaudos pajamas iš privatizavimo ir, jeigu būtina reikės, įtrauks į biudžetą papildomas lėšas.

31. Atsižvelgdami į nacionalinės valiutos reformą, monetarinę politiką, rekomendacijas, išdėstytas Tarptautinio valiutos fondo techninės paramos protokole, kur nagrinėjami nacionalinės valiutos įvedimo klausimai, ir konsultuodamiesi su šio fondo bei kitų organizacijų specialistais, Lietuvos Respublikos Vyriausybė ir Lietuvos bankas rengiasi įvesti litus anksčiau ar tuo pačiu metu, kai bus įgyvendinama finansinės paramos programa. Lietuvos Respublikos Vyriausybė laikosi principo, kad su išimtais iš apyvartos rublių banknotais reikėtų tvarkytis atsižvelgiant į derybų su Rusija rezultatus. Šiose derybose turėtų būti pripažinta, kad tie rublių banknotai, kuriuos Lietuva gavo pradedant 1990 metų kovo mėnesiu, buvo perkami debituojant Lietuvos korespondentes sąskaitas Maskvoje. Lietuvos Respublikos Vyriausybė siekia susitarti su pagrindiniais prekybos partneriais rublio zonoje dėl kur kas efektyvesnių prekybos sutarčių.

32. Efektyvios monetarinės politikos ir sėkmingo litų įvedimo pagrindas yra dvipakopė bankų sistema. Pasikonsultavus su Tarptautinio valiutos fondo ir kitų organizacijų ekspertais, imtasi reikiamų priemonių komercinėms Lietuvos banko operacijoms atskirti. Nauja Lietuvos banko organizacinė struktūra leis jam vykdyti monetarinę politiką ir reikiamas bankų priežiūros funkcijas. Atitinkamai steigiamas naujas valstybinis bankas - Lietuvos valstybinis komercinis bankas. Šio banko balanso forma jau yra parengta, ir tokio balanso dalys, rodančios mėnesio pabaigos duomenis, bus pateikiamos ne vėliau kaip dvi savaitės po kiekvieno mėnesio pabaigos.

33. Iki nacionalinės valiutos įvedimo taikoma naujoji talonų sistema bus griežtai kontroliuojama laikantis principo, kad esantys apyvartoje rubliai nebūtų diskriminuojami talonų atžvilgiu.

34. Po litų įvedimo monetarinė politika bus formuojama taip, kad vidinio kreditavimo sąlygos atitiktų ekonominį aktyvumą ir mažintų infliaciją.

35. Kaip nurodyta šio memorandume 2 ir 3 prieduose, bankų sistemos gryniesiems vidiniams kredito ištekliams bus nustatyti kiekio maksimumai pagal Lietuvos banko grynųjų vidinių kredito išteklių indikacinį limitą. Ateityje planuojama remtis ne bankų sistemos, o Lietuvos banko grynųjų vidinių kredito išteklių cirkuliacijos kriterijumi. Apskaičiuota, kad 1992 m. birželio 30 d. bankų sistemos grynieji vidiniai kredito ištekliai sudarė 30900 mln. rublių. Bankų sistemos grynieji vidiniai kredito ištekliai, įvertinti litais, neturėtų viršyti daugiau kaip 80000 mln. rublių pagal 1992 m. gruodžio 31 d. būklę ir 87500 mln. rublių - pagal 1993 m. kovo 31 d. būklę.

36. Bankų sistemos grynųjų vidinių kredito išteklių maksimumas bus pasiektas, naudojant tarpbankinių kredito limitų sistemą. Šešioms mėnesiams, kurie baigiasi 1992 m. gruodžio 31 d., kredito limitai individualiems bankams bus paskirstomi proporcingai šių bankų dalims bendruose grynuosiuose vidiniuose kredito ištekliuose pagal 1992 m. rugpjūčio 30 d. duomenis. Paskirstant kredito limitus tarp atskirų bankų, dalis bendro kredito limitu bus panaudota suteikiant galimybę steigti naujiems bankams. Kredito limitai atskiriems bankams bus nustatomi pagal grynųjų vidinių kredito išteklių ekspansiją, atėmus iš jų grynųjų kreditų, išduotų kitiems bankams, pakitimus. Tai leis bankams padidinti savo depozitus suma, viršijančia jų kredito limitus, ir paskolinti pervirši kitiems bankams. Bankai, kurie nesilaikys kredito limitų, bus baudžiami: bus reikalaujama padidinti jų rezervus Lietuvos banke (kur palūkanų norma nebus mokama) 100 procentų nuo suteikto kredito perviršio. Pradedant 3 mėnesių laikotarpiu, kuris baigsis 1993 m. birželio 30 d., proporcijos, pagal kurias grynųjų vidinių kredito išteklių pasiūlos limitai paskirstomi bankams, bus tikslinamos atsižvelgiant į praėjusį ketvirtį buvusias proporcijas bei į atskirų bankų depozitų didėjimo lyginamąjį svorį bankų sistemoje.

37. Lietuvos bankas ir toliau reikalaus, kad komerciniai bankai laikytų būtinuosius rezervus proporcingai jų depozitiniais įsipareigojimams. Dabar minimali rezervų norma yra 10 procentų, ir ją Lietuvos bankas tikslins kontroliuodamas kredito pasiūlą. Kol Lietuvos banko kapitalo pozicijos sustiprės ir kol monetarinė sistema dar neišvystyta, Lietuvos bankas nemokės palūkanų nei už būtinuosius rezervus, nei už rezervų indėlių apimtį, viršijančią minimalią rezervų normą. Bus nustatytas refinansavimo mechanizmas, kuris įgalins Lietuvos banką teikti kreditus kitiems bankams priklausomai nuo Lietuvos banko teikiamų bendrų grynųjų kreditų indikacinio limitu; refinansavimo kredito palūkanų norma bus nustatoma kreditų aukciono būdu. Kad ši sistema veiktų efektyviai, bus nutrauktas negražintino kredito teikimas per automatinius kredito perviršius bankų korespondentinėse sąskaitose Lietuvos banke. Šis bankas taip pat suteiks papildomą galimybę komerciniams bankams skolintis, kad jie galėtų suformuoti savo būtinuosius rezervus, bet su tokia palūkanų norma, kuri yra didesnė už banko paskolų normas ir smarkiai viršija pagal šią programą prognozuojamą ateičiai infliacijos lygį. Todėl bankai vargu ar naudosis šiuo mechanizmu¹. Tikimasi, kad Lietuvos banko kredito, teikiamo aukciono būdu, palūkanų norma taip pat viršys prognozuojamą ateičiai infliacijos lygį.

¹ Tarptautinio valiutos fondo Monetarinio ir valiutos departamento misija savo vizito į Vilnius 1992 m. birželio mėnesį metu pateikė išsamias rekomendacijas, kaip suformuoti šiuos mechanizmus Lietuvos banke.

38. Palūkanų norma ekonomikoje taps pagrindiniu finansinių išteklių paskirstymo įrankiu. Lietuvos bankas koi kas susilaikys nuo palūkanų dotavimo. Komerciniams ir valstybiniais bankams bus leidžiama laisvai nustatyti palūkanų normą, tačiau Lietuvos bankas kontroliuos paskolų ir depozitų palūkanų normos skirtumus, įgyvendindamas politiką, neskatinančią komercinių bankų pernelyg rizikuoti, kad būtų išvengta galimų sunkumų. Siekdama palengvinti galutinį perėjimą prie netiesioginės monetarinės kontrolės ir plėtoti vyriausybinių vertybinių popierių rinką, Lietuvos Respublikos Vyriausybė ketina 1993 metų I pusmetyje prašyti techninės paramos iš Tarptautinio valiutos fondo bei kitų organizacijų.

39. Lietuvos bankas pripažįsta savo, kaip paskutiniojo skolintojo, įsipareigojimus Lietuvoje. Lietuvos bankas prašys techninės paramos formuojant apskaitos, audito ir atsiskaitymų sistemas, kurios atitiktų tarptautinius standartus, taip pat kuriant efektyvią bankų priežiūros bei reguliavimo sistemą ir modernizuojant vietinių atsiskaitymų ir kliringo sistemas. Konsultuojantis su Tarptautinio valiutos fondo ir kitų organizacijų ekspertais, darbas buvo pradėtas nuo procedūrinių ir ataskaitinių reikalavimų išorinei bankininkystės kontrolei¹. Iki 1992 metų pabaigos bus įgyvendinta nauja komercinių ir valstybinių bankų ataskaitų pateikimo sistema, siekiant užtikrinti išorinę bankininkystės kontrolę; bus parengtas naujas Lietuvos banko sąskaitų planas, kad būtų lengviau atlikti monetarinę analizę. Iki 1993 metų pradžios bus imtasi atitinkamų priemonių apskaitai, audito ir atsiskaitymų sistemoms, atitinkančioms tarptautinius standartus, įvesti; kartu bus įgyvendinamos mokymo programos ir organizacinės priemonės siekiant įdiegti šias sistemas ir pradėti įgyvendinti vidinės bankininkystės kontrolės procedūras². Taip pat iki 1993 metų pradžios bus sudarytas detalus vietinių atsiskaitymų ir kliringo sistemų patobulinimo planas bei jo įvedimo grafikas. Be to, kaip pažymėta šio memorandumo 30 punkte, Lietuvos Respublikos Vyriausybė kartu su Pasaulio banku ieškos techninės paramos bankų sistemai finansiškai pertvarkyti. Tam gali prireikti biudžeto lėšų. Bus išnagrinėti įvairūs variantai, tarp jų specialios vyriausybės tarnybos, kuri perimtų beviltiškus aktyvus bankų sistemoje, įsteigimas, kad būtų galima užbaigti analizę ir iki 1993 m. vasario 1 d. parengti suderintą planą. Bus išanalizuota įvairių metodų įtaka biudžetui, bankų sistemai ir privatizacijos programai. Analizėje taip pat bus numatyti būdai, kaip pritaikyti bankų sistemą rinkos ekonomikos poreikiams ir, konkrečiai, kaip padidinti privataus kapitalo dalį bankuose.

¹ Išorinė bankininkystės kontrolė remiasi komercinių bankų ataskaitomis Lietuvos bankui.

² Vidinė bankininkystės kontrolė remiasi duomenimis, gautais Lietuvos banko surengtų revizijų metu.

40. Nuo monetarinės ir bankų sistemos patvarumo bei efektyvumo priklausys Lietuvos ekonomikos augimas ir klestėjimas. Konsultuodamasi su Tarptautiniu valiutos fondu ir kitomis organizacijomis, Lietuvos Respublikos Vyriausybė ketina peržiūrėti Lietuvos Respublikos bankininkystės įstatymus, kad iki 1993 m. kovo 1 d. galėtų patobulinti šią sistemą. Pastaruoju metu pasiekta, kad bankininkystės įstatymų sistema suteiktų Lietuvos bankui šiuos įgaliojimus: 1) nustatyti palūkanų normų politiką ir būti vienintele organizacija, įgaliota tai atlikti; 2) būti pagrindiniu Lietuvos Respublikos Vyriausybės depozitoriumi; 3) valdyti Lietuvos oficialius valiutos rezervus užsienyje, iš jų ir aukso; 4) vykdyti bankų priežiūrą ir kontroliuoti jų valiutines operacijas; 5) būti atsakingu už vyriausybinių vertybinių popierių platinimą ir jų valdymą. Todėl bus imtasi priemonių panaikinti Lietuvos Respublikos Vyriausybės įgaliojimus nustatyti palūkanų normas.

41. *Pajamų politika.* Lietuvos Respublikos Vyriausybė yra įsipareigojusi liberalizuoti atlyginimus. Ji legalizavo kolektyvines sutartis tose įmonėse, kurios nėra tiesiogiai finansuojamos iš biudžeto. Tačiau turint omenyje, kad nepalankūs pokyčiai užsienio prekyboje neišvengiamai mažina realią perkamąją valstybės galią ir kad įvedant litus būtina sustabdyti darbo užmokesčio didinimą, Lietuvos Respublikos Vyriausybė laikosi požiūrio, jog sėkmingas stabilizacijos priemonių įgyvendinimas priklausys nuo laikinos pajamų politikos realizavimo. Tokia politika ribotų darbo užmokesčio didėjimą atsižvelgiant į kainų infliaciją ir į tai, kad pokyčiai užsienio prekyboje per daug nesumažintų gamybos apimtys ir nepadidintų nedarbo. Pajamų politika turės riboti darbo užmokesčio didėjimą iki tokio lygio, kuris atitiktų numatytą kainų infliaciją. Tai savo ruožtu ribos gamybos išlaidų didėjimą ir, laikantis griežtos monetarinės bei fiskalinės politikos, padės pasiekti norimą infliacijos lygį. Numatoma, kad ši politika nesumažins realios perkamosios darbo užmokesčio galios labiau, negu tai būtina siekiant sušvelninti neigiamus pokyčius užsienio prekyboje. Tokia politika yra neišvengiama, nes, netgi esant kredito pasiūlos suvaržymams, valstybinių įmonių, kurios ir toliau dominuoja Lietuvos ekonomikoje, vadovai nesusiduria su griežtomis finansinėmis sankcijomis, užkertančiomis kelią didinti darbo užmokestį. Ilgainiui ši būklė pasikeis dėl daugelio vykdomų struktūros reformų, ir programos vykdymo pabaigoje planuojama peržiūrėti pajamų politiką.

42. Laikantis tokios pajamų politikos, iš kiekvienos įmonės, organizacijos bus reikalaujama, kad vidutinio atlyginimo didėjimas procentais neviršytų tam tikros nustatytos bendros ribos kiekvienu konkrečiu laikotarpiu. Todėl į atlyginimus bus įskaitomos visos kompensacijos darbininkams ir administraciniam personalui, taip pat visos premijos, mokamos tarnautojams iš pelno ar

kitų lėšų, skiriamų pašalpoms ne iš atlyginimų fondo (neįtraukiant išlaidų sveikatos apsaugai ir profesiniam mokymui). Individualių asmenų darbo užmokestis nebus ribojamas: bus ribojamas tik procentinis kiekvienos įmonės vidutinio darbo užmokesčio didėjimas. Vidutinio darbo užmokesčio ribojimo politika palies visas biudžetines organizacijas; tai pasakytina ir apie minimalų darbo užmokestį. Be to, Lietuvos Respublikos Vyriausybė sieks gauti iš Lietuvos Respublikos Aukščiausiosios Tarybos teisinius įgaliojimus, kad galėtų tiesiogiai kontroliuoti darbo užmokestį valstybinėse įmonėse. Šių įgaliojimų prireiktų, jeigu iškiltų būtinybė užtikrinti darbo užmokesčio dydžio ribojimą. Pajamų politika kartu su Tarptautiniu valiutos fondu bus peržiūrėta 1993 metų vasario kovo mėnesiais per programos vykdymo patikrinimus. Nors pajamų politika ir nebus taikoma privačiam sektoriui, tikimasi, kad atlyginimų nustatymo valstybiniam sektoriui orientyrai turės didelės įtakos ir algoms privačiose įmonėse. Išsamesnė informacija apie pajamų politikos įgyvendinimą, taip pat apie klausimus, susijusius su minimalaus darbo užmokesčio dydžiu, pateikta šio memorandumo 6 priede.

43. *Ekonominių ryšių su užsieniu politika.* Percinant prie rinkos ekonomikos, valiutos keitimo ir prekybos apribojimų panaikinimas yra esminis dalykas, leidžiantis formuoti racionalią kainų struktūrą, sudarantis sąlygas vietinėms monopolijoms konkuruoti tarpusavyje ir praplečiantis susiaurėjusius tiekimo kanalus. Šios priemonės taikomos kartu su kainų paleidimu ir privatizacijos procesu, kad būtų galima sukurti konkurencijai palankią aplinką ir nustatyti atitinkamus rinkos rodiklius, pagal kuriuos galėtų orientuotis decentralizuotoje sistemoje dirbantys gamybininkai ir investitoriai.

44. Kai tik bus įvesta naujoji valiuta, Lietuva pritaikys unifikotą keitimo kursą tiek einamųjų sąskaitų, tiek kapitalo sąskaitų, skirtų bankų operacijoms, atžvilgiu. Vietoj visų oficialių pirkimo ir pardavimo kursų įmonėms įsigalios rinkos kursas, kurį nustatys bankai, turintys licencijas pirkti arba parduoti užsienio valiutą. Todėl įvedus litus arba prieš juos įvedant bus panaikinti papildomi biudžetiniai užsienio valiutos fondai, ir Lietuvos Respublikos Vyriausybė galės supirkti arba parduoti užsienio valiutą dominuojančiu rinkos kursu. Siekiant suvienodinti keitimo kursus, reikės arba panaikinti įvairius mokesčius, susijusius su bankų operacijomis užsienio valiuta ar su išmokomis užsienio valiuta, arba pakeisti juos atitinkamais vietiniais mokesčiais. Jau panaikintas 5 procentų mokestis atliekant bankų operacijas užsienio valiuta, o mokesčiai, mokami užsienio valiuta (įskaitant dalį pelno mokesčio ir įvairius akcizus), jau pakeisti mokesčiais vietos valiuta. Įvedus litus, jie greitai laiku bus pakeisti vietos valiuta visose sferose (neišskiriant produkcijos realizavimo tiek vidaus, tiek užsienio rinkoje). Specialūs keitimo kursai parduodant nuosavybę

arba akcijas Lietuvos ekspatriantams bus pakeisti tokiais pat mokesčiais, kaip ir parduodant jiems kapitalą. Bet kokie neigiami nurodytųjų priemonių padariniai fiskalinei politikai gali būti pašalinami įvedus mažus ir visiems palyginti vienodus importo mokesčių tarifus.

45. Kartu su litų įvedimu Lietuvos bankas įves naują užsienio valiutos keitimo režimą, užtikrinantį gerą lito konvertuojamumo lygį pagal rinkos kursą. Mūsų tikslas padaryti litą konvertuojamu visoms tarptautinėms operacijoms. Rezidentams ir toliau bus leidžiama pirkti užsienio valiutą rinkoje, siekiant užtikrinti atsiskaitymą pagal visas einamųjų sąskaitų tarptautines bankų operacijas. Svarbu pritraukti užsienio kapitalo investicijas ir sukurti joms saugią aplinką, todėl Lietuvos Respublikos Vyriausybė užtikrina, jog ne rezidentams ir toliau bus leidžiama pirkti užsienio valiutą rinkoje, kad būtų galima repatrijuoti jų pelną (sumokėjus vietinius mokesčius) ir jų kapitalą. Apribojimai, taikomi kitoms kapitalo sąskaitų bankų operacijoms, bus kiek įmanoma sumažinti ir visai pašalinti pagerėjus užsienio valiutos rezervų būklei.

46. Įvedus litus, bus nustatytas svyruojantis keitimo režimas ir lito vertė bus skaičiuojama rinkoje, kurią sudaro bankai, turintys licencijas vykdyti užsienio valiutos operacijas. Gaudamas techninę paramą iš Tarptautinio valiutos fondo ir kitų organizacijų, Lietuvos bankas tobulins ir plės organizacinę veiklą, kad užsienio valiutos rinka funkcionuotų sklandžiai ir efektyviai. Lietuvos bankas ir Lietuvos Respublikos Vyriausybė taip pat yra įsipareigoję vykdyti tvirtą monetarinę ir fiskalinę politiką lito stabilumui užtikrinti ir sudaryti visas sąlygas, kad galėtų taikyti pastovią keitimo kurso sistemą po to, kai litas įrodys savo stabilumą ir Lietuva sukauptų reikiamus užsienio valiutos rezervus.

47. Gyventojams ir įmonėms bus leidžiama laikyti jų užsienio valiutos indėlius vietinėse bankų įstaigose. Jeigu ateityje bus nuspręsta įvesti reikalavimą parduoti valiutines pajamas iš eksporto Lietuvos valstybinėms tarnyboms, jos turėtų būti parduodamos taikant rinkoje nustatytą keitimo kursą. Rizikai sumažinti užsienio valiutos kaupimas bankuose bus ribojamas: bus reikalaujama, kad bankai išlaikytų apytikrį balansą tarp jų užsienio valiutos pasyvų ir aktyvų, tuo mažinant galimybę turėti didelių vertės nuostolių dėl keitimo kurso pokyčių. Lietuvos bankas iki 1992 m. spalio 1 d. įves reikiamą kontrolę ir užsienio valiutos kaupimo vietinėse bankų įstaigose standartus, kurie bus taikomi kiekvienai užsienio valiutai.

48. Lietuva nėra nustačiusi kvotų arba licencinių reikalavimų importui, taip pat nesirengia įvesti kiekio apribojimų importui, išskyrus apribojimus nacionalinio saugumo ar sveikatos apsaugos sumetimais. Ketinama iki 1992 m. lapkričio 1 d. panaikinti visas eksporto kvotas ir licencijas, išskyrus kai kuriems

energetikos ištekliams ir vietinei medienai; iki 1993 m. sausio 1 d. panaikinti visus kitus kiekio apribojimus, išskyrus eksportui tų produktų, kurie susiję su importo kiekio apribojimais importuojančioje šalyje arba reguliuojamomis kainomis, bei apribojimus, kuriuos yra nustačiusi Lietuvos Respublikos Vyriausybė nacionalinio saugumo arba sveikatos apsaugos sumetimais. Prekių, kurių eksporto ribojimas susijęs su kainų kontrole, išvežimui, kur įmanoma, vietoj kvotų bus įvedamas eksporto mokestis. Kiti mokesčiai, susiję su prekyba, bus peržiūrėti ir suprastinti iki 1992 metų pabaigos, įskaitant akcizo normas, kurios priklauso nuo to, ar prekė yra parduodama vidaus rinkoje, ar eksportuojama. Kiekvienu atveju laikydama savo tarptautinių įsipareigojimų kaip Tarptautinio valiutos fondo narė, Lietuvos Respublikos Vyriausybė neketina įvesti arba sugriežtinti apribojimų, kad sutvarkytų mokėjimų balansą¹, arba įvesti ar modifikuoti skirtingų valiutos kursų naudojimo atsiskaitymams. Lietuvos Respublikos Vyriausybė neketina uždelsti skolų atsiskaitymų su užsieniu.

49. Lietuvos Respublikos Vyriausybė yra įsipareigojusi pašalinti likusias tarpvalstybinės prekybos kliūtis, skatindama tiesioginę prekybą tarp įmonių, ir mažinti savo tiesioginį kišimąsi į prekybinius santykius. Vykdam reformą, Lietuvos Respublikos Vyriausybė nesudarins naujų dvišalių atsiskaitymo sutarčių, prieštaraujančių Tarptautinio valiutos fondo sutarties VIII straipsniui. Lietuvos Respublikos Vyriausybė laikysis nediskriminacinės politikos, plėtodama Lietuvos tarptautinius ekonominius santykius pagal tarptautinės prekybos principus, taikomus pasaulinėje ekonomikoje. Lietuvos Respublikos Vyriausybė yra tos nuomonės, jog būtina toliau palaikyti glaudžius ekonominius santykius su Nepriklausomų Valstybių Sandraugos šalimis, taip pat integruoti savo ekonomiką į pasaulio prekybos sistemą. Įsipareigojama skatinti bendradarbiavimą visuose tarpvalstybiniuose bei ekonominiuose ir finansiniuose santykiuose su užsieniu ir vengti veiksmų, stabdančių prekybą. Todėl bus plėtojamos prekybos iniciatyvos, minimos šio memorandumo 12 punkte, ir planuojama parengti veiksmų planą dėl Baltijos šalių laisvos prekybos susitarimo įgyvendinimo, bendradarbiavimo su Estija ir Latvija laikantis Lietuvos būsimų prekybinių santykių ir tarifų režimo. Per palyginti neilgą laiką Lietuva ketina sukurti racionalią tarifų sistemą su mažomis ir palyginti vienodomis tarifų normomis, atitinkančiomis tarptautiniu mastu priimtus principus.

50. Aišku, kad tarpvalstybinis bendradarbiavimas neįmanomas vien tik Lietuvos pastangomis, reikia tokių pat pastangų iš kitos pusės. Tarptautinis

¹ Tai nedraudžia įvesti santykiškai vienodų importo tarifų biudžeto pajamoms padidinti.

valiutos fondas įsipareigoja padėti šalims, kad jos nesijimtų destruktivių veiksmų tarptautiniu mastu. Suprantama, jog Tarptautinis valiutos fondas glaudžiai bendradarbiaus su Lietuva ir kitomis valstybėmis - šio fondo narėmis, kad sparčiau būtų sudaromos bendradarbiavimo sutartys ir plėtojami tarpusavio ryšiai.

51. *Struktūrinė politika.* Norint paskatinti mikroekonominių vienetų iniciatyvą investuoti į ekonomiką bei plėsti gamybinę veiklą, suformuoti socialinių lengvatų sistemą, kuri apsaugotų gyventojus nuo ekonominių sunkumų, reikia labai didelių struktūrinių pokyčių, įvairių struktūros reformų. Juo sparčiau jų bus imtasi, juo sparčiau stiprės ekonominė sistema ir prasidės augimas. Lietuvos Respublikos Vyriausybė plačiai diskutavo su Pasaulio banko ir Tarptautinio valiutos fondo darbuotojais, kaip struktūriškai pertvarkyti tarnybas, susijusias su socialinės apsaugos sistema, antimonopoline politika, privatizacija, teisinio ir organizacinio komercinės veiklos modelio kūrimu, įmonių reformomis, finansiniu bankininkystės sistemos struktūros pertvarkymu, ekonomikos valdymu bei regionine ekonomine politika.

52. *Socialinės apsaugos sistema.* Lietuvos Respublikos Vyriausybė įsipareigojusi apsaugoti labiausiai pažeidžiamas gyventojų grupes. Todėl bus teikiamos socialinės lengvatos individams bei socialiai remtinoms šeimoms. Reikės įvairių programų, orientuotų tiek į atsirandančias nedarbo, tiek į socialinių lengvatų tiekimo socialiai remtinoms gyventojų grupėms problemas.

53. Esama socialinių lengvatų sistema yra plati ir reikalinga reformos. Pertvarkydama socialinės apsaugos sistemos struktūrą, Lietuvos Respublikos Vyriausybė ketina naudotis Pasaulio banko, Tarptautinio valiutos fondo ir kitų tarptautinių organizacijų technine parama bei konsultacijomis dėl socialinių lengvatų ir to, kokių laipsniu šių lengvatų lygis turėtų būti indeksuojamas atlyginimų bei kainų lygių atžvilgiu. Kad išlaidos atitiktų biudžeto išteklius, iki 1992 m. lapkričio 1 d. prireikus bus parengtos šios priemonės: 1) suprastinta (galbūt vienodų lygių) bedarbystės pašalpų sistema kartu su atitinkamai modifikuotu išskyrimo kriterijumi; 2) suprastinta vienodų lygių pensijų struktūra. Be to, Lietuvos Respublikos Vyriausybė ketina: 1) peržvelgti ir pagal bedarbystės raidos planus didinti vietinių įdarbinimo biurų personalo skaičių ir gausinti įrangą; 2) iki 1993 m. vasario 1 d. nustatyti skurdo ribą (susijusią su pagrindinio egzistenciją palaikančio vartojamųjų prekių rinkinio kainų indeksu), kuria būtų galima vadovautis rengiant rekomendacijas veiksmingai socialinės paramos programai ir būtinų teisinių pakeitimų šioje srityje nustatymui bei įvykdymui; 3) iki 1993 m. sausio 1 d. nustatyti bendruosius prioritetus ir parengti vidutinės trukmės laikotarpiui skirtą socialinės apsaugos sistemos bei jos finansavimo planą (pensijos, pašalpos bedarbiams, parama šeimoms, pa-

šalpos laikinojo nedarbingumo atveju, socialinė parama), į tai būtina įtraukiant išsamų pensijų reformos planą, pagrįstą išsamiu privačių pensijų įsteigimo galimybių ir alternatyvių galimybių įvertinimu, kartu priimant atitinkamus įstatymų aktus bei numatant finansavimą; 4) iki 1993 m. sausio 1 d. parengti ir pradėti įgyvendinti perkvalifikavimo sistemą ir kitą aktyvią darbo rinkos politiką atsižvelgiant į nustatytą finansavimo dydį; 5) iki 1993 m. sausio 1 d. imtis būtinų priemonių, kad būtų pagerintas vietinių socialinės paramos skyrių aprūpinimas darbuotojais bei įranga; 6) iki 1993 metų pradžios parengti ir pradėti įgyvendinti efektyvią socialinės paramos teikimo labiausiai pažeidžiamoms gyventojų grupėms testavimo sistemą, kad ji galėtų tinkamai funkcionuoti 1993 metų II puse.

54. *Antimonopolinė politika.* Lietuvos Respublikos Vyriausybė ypač skatins ekonomikos konkurencingumą tiek gamybos, tiek paskirstymo srityse. Tai apims priemonių kompleksą. Imtasi priemonių, kad būtų pašalintos teisinės kliūtys naujam bizniui, atsisakant teisinių reikalavimų, draudžiančių tarpininkams (distributoriams) prekiauti be geografinių apribojimų, ir smulkinant daugiaprofilius susivienijimus. Reikia ir toliau tęsti racionalų stambių įmonių smulkinimą tiek kiekvienu konkrečiu atveju vadovaujant šakinėms ministerijoms, tiek ir privatizacijos programoje numatytais sąlygomis. Lietuvos Respublikos Aukščiausiajai Tarybai jau pateiktas nesąžiningos konkurencijos ir antimonopolinio įstatymo projektas. Su tuo susijusioms taisyklėms bei alternatyvioms organizacinėms priemonėms, įgalinančioms įgyvendinti šį įstatymą, toliau rengti buvo prašoma techninės paramos. Planuojama, kad iki 1993 metų pradžios bus priimtos atitinkamos taisyklės ir organizaciniai potvarkiai. Kaip papildomas investicijas ir privačią veiklą skatinantis žingsnis buvo priimtas sprendimas, numatantis komunalinių paslaugų teikimą sutarčių pagrindu. Lietuvos Respublikos Vyriausybė ketina suintensyvinti jau dabar dedamas pastangas, reguliariai skelbti informaciją apie užsienio įstatymus, taisykles bei užsienio ir vidaus paramos teikimo šaltinius.

55. *Privatizacija.* Jau buvo minėta, kad ketinama spartinti valstybinių įmonių privatizavimo ir kartu nuosavybės grąžinimo procesą. Lietuvos Respublikos Vyriausybė imasi priemonių, kad iki 1992 metų pabaigos būtų įvykdytas beveik visų gyvenamųjų namų ir smulkių įmonių privatizavimo grafikas. Toms įmonėms, kurios pirmą kartą nebuvo parduotos aukcionuose, sumažinti investicinių ir grynųjų pinigų, kuriuos Lietuvos piliečiai gali panaudoti kituose aukcionuose, kvotos apribojimai. Be to, kai tik bus įvesti litai, visoms aukcionuose parduodamoms įmonėms ketinama panaikinti grynųjų pinigų kvotos apribojimus. Imtasi ir kitų iniciatyvų, kuriomis siekiama spartinti stambių įmonių privatizavimą, Lietuvos Respublikos Aukščiausiajai Tarybai patei-

kiant Lietuvos Respublikos valstybinio turto pirminio privatizavimo įstatymo pataisas, liberalizuojančias ir paspartinančias šį procesą. 1992 metų birželio mėnesį buvo sumažinti užsienio investitoriams taikyti privatizacijos apribojimai, išskyrus nedidelį jiems uždraustą veiklos rūšių sąrašą. Be to, siekiant surasti daugiau privačių užsienio investicijų skatinimo būdų, bus atliekamas diagnostinis tyrimas. Vadovaudamasi tuo, Lietuvos Respublikos Vyriausybė ketina parengti Užsienio investicijų Lietuvos Respublikoje įstatymo papildymus ir atitinkamai iki 1993 m. balandžio 1 d. modifikuoti užsienio kapitalo investavimo tvarką. Tarp papildomų iniciatyvų, kuriomis siekiama skatinti stambių įmonių privatizavimą, galima paminėti šių įmonių skaidymą, kada tai įmanoma, į smulkesnius vienetus, kuriuos lengviau parduoti, vadovaujantis jau nubrėžtomis šiais metais gairėmis, taip pat įvairesnių privatizacijos metodų taikymą. Atsižvelgdama į šią iniciatyvą, Lietuvos Respublikos Vyriausybė kartu su Pasaulio banku ketina iki 1992 m. lapkričio 1 d. parengti konkrečią parodomąją objektų privatizavimo programą ir pateikti joje daug papildomų metodų.

56. *Komercinės veiklos modelis.* Norint toliau stiprinti teisinį ir organizacinį komercinės veiklos modelį, Lietuvos Respublikos Aukščiausiajai Tarybai buvo pateiktas kartu su Ekonominio bendradarbiavimo ir vystymosi organizacijos ekspertais parengtas bankroto įstatymo projektas. Stengiamasi parengti su juo susijusias taisykles bei patobulinti įstatymui priimti būtina juridinę infrastruktūrą. Baigiamos šalinti komercinei veiklai iškylančios kliūtys dėl žemės arba patalpų nuomos, ir iki 1993 metų vidurio ketinama panaikinti visus esamus žemės pardavimo apribojimus. Taip pat numatoma iki 1993 metų vidurio peržiūrėti visus svarbiausius įstatymus, reglamentuojančius sandorius (nuosavybės statuso pakeitimo ir pardavimo, kredito) bei užstatinius sandėrius, padaryti reikiamus šių įstatymų pakeitimus ir papildymus.

57. *Įmonių reforma.* Be privatizacijos programos, Lietuvos Respublikos Vyriausybė ėmėsi iniciatyvos kurti nepriklausomus ūkinius-komercinius vienetus, pertvarkyti į juos buvusius valstybinius susivienijimus ir stambias įmones. 1992 metų pradžioje tokios įmonės tapo nepriklausomos nuo savo steigėjų, įgijo visišką finansinę autonomiją, o visos tiesioginės subsidijos iš Lietuvos valstybės biudžeto šių įmonių einamosioms išlaidoms buvo nutrauktos. Pasaulio banko padedama, Lietuvos Respublikos Vyriausybė ketina užbaigti analizę, pakartotinai patikrinti vadovavimo valstybinėms įmonėms aspektus ir parengti pertvarkymų, kurie įgalintų jas geriau veikti, planus. Daug iniciatyvos rodoma, kad būtų sustiprinta finansinė apskaita. Lietuvos Respublikos Aukščiausioji Taryba priėmė įstatymą, įvedantį naują buhalterinę tvarką, atitinkančią tarptautiniu mastu priimtus standartus. Iki 1992 metų

pabaigos turi būti priimtos taisyklės bei organizacinės priemonės, įgalinančios įdiegti šią tvarką. Reikia mokyti specialistus, kad per 1993 metus būtų galima pereiti prie naujosios buhalterinės tvarkos. Be to, ketinama iki 1993 metų pradžios parengti ir įgyvendinti efektyvią įmonių finansinės veiklos apskaitos sistemą.

58. Sovietinio režimo metais sukurta gamybos struktūra turės būti iš esmės pakeista, tačiau kartu turi būti garantuota pakankama gamybos apimtis. Kadangi daugelyje valstybinių įmonių gausu darbuotojų, o darbo jėgos mobilumas mažas, negalima staigiai pritaikyti valstybinių įmonių veiklos finansinių apribojimų, nerizikuojant susidurti su pernelyg dideliais produkcijos nuostoliais bei socialiniais kaštais. Nesėkmė taikant įmonėms finansinius apribojimus gali neigiamai atsiliiepti stabilizacijai bei ekonominės sistemos transformavimui: tai gali būti susiję su rezultatus viršijančiomis sąnaudomis arba su pernelyg dideliu vidaus kredito plėtojimu. Norėdama lengviau išspręsti sunkumus, Lietuvos Respublikos Vyriausybė, Pasaulio banko padedama, iki 1993 metų pradžios pradės kruopščiai nagrinėti pasirinktas stambias įmones bei sektorius, kad per palyginti neilgą laiką būtų nustatyti jų poreikiai pertvarkyti struktūrą, ypač didelį dėmesį atkreipiant į Lietuvos galimybes plėsti tinkamų eksportuoti prekių gamybą ir paslaugų teikimą.

59. *Ekonomikos valdymas.* Lietuvos Respublikos Vyriausybė pripažįsta, kad dabartinėje statistikos infrastruktūroje bei instituciniame ekonomikos vystymo monitoringo koordinavimo modelyje yra silpnų vietų. Prioritetą reikia skirti duomenų rinkimo ir analizės mechanizmo operacijų įdiegimui, taip pat tinkamam ministerijų bei Lietuvos banko darbuotojų parinkimui ir mokymui, kad laiku būtų pateikiami nacionalinių sąskaitų, kainų, monetarinės, fiskalinės ir mokėjimo balanso statistikos duomenys. Tuo tikslu buvo parengtas ir priimtas Lietuvos Respublikos statistikos įstatymas, nustatantis atsakomybę už duomenų pateikimą. Tai būtinas teisinis aktas, reglamentuojantis duomenų rinkimą. Užbaigtas darbas, kuris reikalingas Finansų ministerijos turimai vyriausybinei finansinei statistikai suderinti su bankų sistemos statistikos duomenimis. Be to, iki 1992 m. lapkričio 1 d. bus įdiegta sistema, skirta užsienio skolos apžvalgai, fiksavimui ir valdymui. Ši sistema atitinka Pasaulio banko keliamus reikalavimus, ir visa iš užsienio gaunama negrąžintina parama bei valstybinės paskolos turės centralizuotai pereiti per Finansų ministerijos sąskaitas. Imdamasi priemonių statistikai gerinti, Lietuvos Respublikos Vyriausybė naudojasi technine Tarptautinio valiutos fondo parama. Ir toliau tikimasi jo paramos šioje srityje. Bus siekiama tobulinti institucinį ekonominės politikos rengimo modelį bei įvairių ekonominio pobūdžio ministerijų ir Lietuvos banko veiklos koordinavimo mechanizmą. Taigi komisija, sudaryta iš Ekono-

mikos ministerijos, Finansų ministerijos, Tarptautinių ekonominių santykių ministerijos, Užsienio reikalų ministerijos, Lietuvos banko atstovų ir Tarptautinio valiutos fondo atstovo Lietuvoje, atidžiai seks, kaip vykdoma programa, ir perduos informaciją Lietuvos Respublikos Ministrui Pirmininkui.

60. Siekdama atnaujinti valstybinių kapitalinių įdėjimų programą, Lietuvos Respublikos Vyriausybė iki 1993 metų pradžios sukurs mechanizmą, leidžiantį nustatyti prioritetus, projektų įvertinimo kriterijus bei įvertinti valstybinių įdėjimų projektus. Iki 1993 metų bus parengtas 3 metų valstybinių kapitalinių įdėjimų programos pirmasis projektas.

61. *Regioninė ekonominė politika.* Lietuvos Respublikos Vyriausybė sieks sudaryti sąlygas, kad būtų operatyviai vykdomos regioninės ekonominės programos, plėtojamos labiausiai vietos tradicijas ir sąlygas atitinkančios verslo rūšys. Tuo tikslu bus formuojama savivaldybių nuosavybė; remiantis objektyviais principais, nustatomi stabilūs savivaldybių biudžetų pajamų šaltiniai, apibrėžtos vietos savivaldybių teisės, atskirtos jų organų funkcijos. Lietuvos Respublikos Vyriausybė, siekdama gerinti verslo sąlygas Lietuvoje ir didinti valdymo sistemos efektyvumą, įgyvendins valstybės ir savivaldybių tarnautojų rengimo bei tobulinimosi programas, nustatys jų teises ir atsakomybę, vykdys programas, kurios užkirstų kelią piktnaudžiavimui tarnybine padėtimi, sprendimų vilkinimui.

62. *Mokėjimų balanso perspektyvos ir finansavimas.* Tikimasi, kad dėl struktūros pokyčių ganybos sferoje ir stiprios konkurencijos, kurią Lietuvos Respublikos Vyriausybė ketina palaikyti, netrukus pagausės eksporto. Tačiau artimiausiu laiku užsienio mokėjimų balansas smarkiai blogės dėl neigiamo poveikio, kurį sąlygoja struktūros pokyčiai, taip pat nepalankios prekybos sąlygos ir 1992 metų sausra. Programos įgyvendinimo metais einamųjų sąskaitų deficitas sudarys apie 500 mln. JAV dolerių. Dalį deficito kompensuos privataus kapitalo apyvarta (daugiausia tiesioginės investicijos). Kitą deficito dalį numatoma kompensuoti iš Tarptautinio valiutos fondo, Pasaulio banko, Europos vystymo ir rekonstrukcijos banko, taip pat iš dvišalių kreditorių lėšų. Didžiąją šios paramos dalį, įskaitant visą Tarptautinio valiutos fondo paramą, sudarys sukaupti bendri oficialūs tarptautiniai valiutos rezervai: iki 1993 metų birželio pabaigos jų suma pasieks 120 mln. JAV dolerių.

63. Lietuvos Respublikos Vyriausybė yra parengusi grynųjų užsienio valiutos rezervų kitimo planus (pagal šio memorandumo 4 priedą). 1992 m. birželio 30 d. grynjieji užsienio valiutos rezervai sudarė 76 mln. JAV dolerių. Atsižvelgiant į korespondentinių sąskaitų su Nepriklausomų Valstybių Sandraugos šalimis deficitą, bendri oficialūs rezervai sudarė 25 mln. JAV dolerių. Atgavus auksą, kurio vertė yra 14 mln. JAV dolerių, šių rezervų sumažėjimas per 6

mėnesius (iki 1992 m. gruodžio 31 d.) konvertuojama valiuta neviršys 10 mln. JAV dolerių. Turint omenyje tai, kad korespondentinės sąskaitos deficitas sumažėjo 10 mln. JAV dolerių, minėtuojų laikotarpiu grynųjų užsienio valiutos rezervų sumažėjimo nenumatoma. Per 9 mėnesius (iki 1993 m. kovo 31 d.) numatomas bendras korespondentinės sąskaitos deficito sumažėjimas 25 mln. JAV dolerių, o nurodytųjų rezervų konvertuojama valiuta sumažėjimas bus limituotas 10 mln. JAV dolerių. Dėl to bendri grynjieji užsienio valiutos rezervai per šį laikotarpį padidės ne mažiau kaip 15 mln. JAV dolerių. Numatytas korespondentinių sąskaitų deficite sumažėjimas leis padengti mažiausiai kelis Nepriklausomų Valstybių Sandraugos šalių įmonių įsiskolinimus Lietuvos įmonėms dėl nesubalansuotų korespondentinių sąskaitų. Bendrų grynųjų užsienio valiutos rezervų pokyčiai iki 1993 m. kovo 31 d. bus tikslinami per pirmąsias programos peržiūras priklausomai nuo derybų tarp Lietuvos Respublikos Vyriausybės ir Nepriklausomų Valstybių Sandraugos šalių vyriausybių rezultatų.

64. Visos užsienio paskolos (neskaitant Tarptautinio valiutos fondo paskolų) bus mažesnės kaip 150 mln. JAV dolerių iki 1992 m. gruodžio 31 d. ir mažesnės kaip 350 mln. JAV dolerių iki 1993 m. kovo 31 dienos. Atsižvelgdama į tai, Lietuvos Respublikos Vyriausybė neims arba negarantuos užsienio paskolų, kurių grąžinimo terminas trumpesnis negu vieneri metai, išskyrus normalius su importu susijusius kreditus, ir laikysis nuostatos, kad grynoji skola užsieniui, kurios grąžinimo terminas nuo 1 iki 5 metų, neturi viršyti 50 mln. JAV dolerių iki 1992 m. gruodžio 31 d. ir 125 mln. JAV dolerių iki 1993 m. kovo 31 dienos. Išsamiau apie tai dėstoma šio memorandumo 5 priede. Be to, svarbiausiuoju Lietuvos Respublikos Vyriausybės veiklos kriterijumi bus įsipareigojimas neuždelsti skolų grąžinimo užsienio kreditoriams.

65. *Programos peržiūra.* Kartu su Tarptautiniu valiutos fondu du kartus bus peržiūrėta ekonominės raidos ir ekonominės politikos programa: 1993 m. vasario 28 d. ir 1993 m. gegužės 21 dieną. Be kokybinių kriterijų ir bendros ekonominės situacijos įvertinimo, šių dviejų peržiūrų tikslas yra patikrinti, ar įgyvendinta pajamų politika ir struktūrinės priemonės.

66. Pirmosios peržiūros metu bus įvertintos šios struktūrinės priemonės: 1) priemonės, stiprinančios visuomeninio sektoriaus išlaidų kontrolę, tobulinančios mokesčių (ypač pridėtinės vertės mokesčio) valdymą ir biudžeto planavimą; 2) monetarinės kontrolės metodų efektyvumas taikant pagal programą numatytas naujos ekonominės politikos priemones; 3) pažanga įgyvendinant bankų sistemos finansinės pertvarkos planą; 4) priemonės, įgalinančios tobulinti statistikos duomenų rinkimą ir operatyvaus platinimo mechanizmą (įskai-

tant personalo kvalifikacijos kėlimą ir jo mokymą). Kiekybiniai veiklos kriterijai iki 1993 m. birželio 30 d. bus patikslinti pirmosios peržiūros metu.

67. Antrosios peržiūros metu bus įvertintos šios struktūrinės priemonės: 1) užsienio valiutos rinkos plėtojimas ir patirtis, įgyta operuojant svyruojančiais keitimo kursais; 2) pažanga, pasiekta suprastinant įvairias mokesčių sistemas; 3) pažanga, pasiekta plėtojant vyriausybinių vertybinių popierių rinką; 4) pažanga, pasiekta baigiant privatizacijos procesą.

Grynasis kreditas Vyriausybei

	Lito ekvivalentais, išreikštais milijonais rublių*
Apskaičiuota 1992 m. birželio 30 d.	- 4700
Indikacinis limitas 1992 m. rugsėjo 30 d.	- 4700
Limitai:	
• 1992 m. gruodžio 31 d.	- 4700
1993 m. kovo 31 d.	- 4000

Vyriausybės finansinėmis operacijomis su bankų sistema laikomi sandoriai, atliekami per valstybės biudžetą (apimantį Vyriausybės biudžetą ir savivaldybių biudžetus), bei sandoriai, kuriuos Vyriausybė atlieka per specialiuosius biudžetinius fondus. Į specialiuosius biudžetinius fondus įeina socialinio draudimo, privatizacijos, užsienio valiutos ir kiti fondai.

Grynasis bankų sistemos kreditas Vyriausybei apibūdinamas kaip visos bankų sistemos pretenzijos jai, išskyrus Vyriausybės depozitus bankų sistemoje. Lietuvos Respublikos Vyriausybės indėliai bankų sistemoje, be kita ko, apima Vyriausybės ir savivaldybių pajamų sąskaitas Lietuvos banke bei kituose bankuose ir papildomus fondus. Vyriausybės depozitais nelaikomi privatizavimo, žemės ūkio reformos fondų indėliai, lygiagretūs fondai, sudaryti iš paskolų, skirtų mokėjimų balansui paremti (į jas, be kitų paskolų, įeina Pasaulio banko paskolos ir Europos Bendrijos/G-24 teikiamos paskolos), taip pat lygiagretūs fondai, sudaryti iš negrąžintinų paskolų, kurių Vyriausybė visiškai nekontroliuoja ir kurios yra apskaitomos Lietuvos banke.

Bankų sistemos pretenzijos Lietuvos Respublikos Vyriausybei, be kita ko, apima Lietuvos banke ir kituose bankuose esančias jos ir savivaldybių išlaidų sąskaitas ir jos bei savivaldybių išleistus vertybinius popierius ar mokamuosius pasižadėjimus, laikomus Lietuvos banke ir kituose bankuose.

Siekiant įgyvendinti monetarinę programą, Lietuvos Respublikos Vyriausybės indėliai konvertuojama valiuta bus pakeisti į rublius, 135,9 rublio prily-

* Sumos, nurodytos toliau, yra išreikštos rubliais. Maksimalus kredito dydis bus patikslintas atsižvelgiant į rublių keitimo į litus kursą lito įvedimo metu. Šis dydis bus patikslintas po to, kai Lietuvos Respublikos Vyriausybė priims atsakomybę už Lietuvos taupomojo banko įsipareigojimus.

ginant 1 JAV doleriui. Suma rubliais bus pakeista į litus, patikslinus kredita-
vimo limitus pagal realų rublių keitimo į litus kursą. Konvertuojama valiuta
laikoma ta valiuta, kuria plačiai prekiaujama tarptautinėje valiutų rinkoje.

Ketvirčių limitai bus kas mėnesį tikrinami Lietuvos banko ir kitų bankų
sąskaitose. Finansų ministerija ir Lietuvos bankas patvirtins duomenis apie
lygiagrečius indėlius į paskolas, iš jų ir negražintinas, kurių Lietuvos Respu-
blikos Vyriausybė visiškai nekontroliuoja ir kurie numatomi mokėjimų balan-
sui paremti. Pasibaigus kiekvienam mėnesiui, Lietuvos bankas per 30 dienų
pateiks pagal sutartą formą Tarptautiniam valiutos fondui duomenis apie
grynąjį kreditą Lietuvos Respublikos Vyriausybei.

Bankų sistemos grynieji vidiniai kredito ištekliai

	Lito ekvivalentais, išreikštais milijonais rublių*
Apskaičiuota 1992 m. birželio 30 d.	30 900
Indikacinis limitas 1992 m. rugsėjo 30 d.	61 000
Limitas 1992 m. gruodžio 30 d.	80 000
Limitas 1993 m. kovo 31 d.	87 500

Bankų sistemos grynieji vidiniai kredito ištekliai tai skirtumas tarp bankų
sistemos įsipareigojimų ne bankų sferai (pinigai plačiąja prasme) ir bankų
sistemos grynųjų užsienio valiutos aktyvų, tiek bankų sistemos įsipareigojimus,
tiek užsienio valiutos aktyvus išreiškiant vietine valiuta. Pinigai plačiąja pra-
sme tai apyvartoje esantys pinigai, iš jų ir talonai, bei gyventojų indėliai vietine
ir užsienio valiuta, išskyrus Vyriausybės indėlius. Vykdamt monetarinę politika,
grynieji aktyvai užsienio valiuta skirstomi į dvi dalis. Pirmoji dalis yra bankų
sistemos bendrieji aktyvai užsienio valiuta (auksas, lėšos, gautos specialiosio-
mis skolinimosi teisėmis, bet kokie rezervai Tarptautiniame valiutos fonde ir
konvertuojama valiuta). Grynuosius konvertuojamos valiutos rezervus sudaro
konvertuojamos valiutos bendros grynosios atsargos (iš jų bet kokie indėliai
nerezidentinėse finansinėse institucijose) pagal šiuos įsipareigojimus užsie-
niui: trumpalaikiai bankų sistemos įsipareigojimai ne rezidentams, Tarptauti-
nio valiutos fondo lėšų panaudojimas ir kitas Lietuvos banko vidutinės
trukmės bei ilgalaikis įsikolinimas užsieniui. Antrąją grynųjų aktyvų užsienio
valiuta dalį sudaro bankų sistemos grynieji rublio balansai Lietuvos korespon-
dentinėse sąskaitose ir dvišalėse korespondentinėse sąskaitose su rublio zonos
valstybėmis.

Grynuosius vidinius kredito išteklius sudaro šių aktyvų ir pasyvų balansas:
grynasis kreditas Lietuvos Respublikos Vyriausybei, apibūdintas šio memo-
randumo 1 priede, bendrasis kreditas ne vyriausybiniam sektoriui, bankų
sistemos vidutinės trukmės ir ilgalaikiai aktyvai konvertuojama valiuta, neįei-

*Sumos, nurodytos toliau, yra išreikštos rubliais. Nustatyti limitai bus tikslinami priklausomai
nuo realaus keitimo kurso ir į litus pakeistų rublių ir talonų sumos.

nantys į grynuosius aktyvus nekonvertuojama užsienio valiuta, kiti gryniesi aktyvai užsienio valiuta, kuriuos sudaro nekonvertuojamos valiutos ištekčiai, nekonvertuojama valiuta išreikšti gryniesi reikalavimai nerezidentinėms institucijoms ir įmokos užsienio finansinėms organizacijoms, kapitalo ir rezervinės sąskaitos, užsienio valiutos perskaičiavimo sąskaitos, bankų čekiai inkasacijos procese, taip pat kiti aktyvai bei pasyvai.

Vykdamas monetarinę programą, gryniesi aktyvai užsienio valiuta ir tos grynųjų vidinių kredito išteklių bei pinigų plačiąja prasme dalys, kurias sudaro užsienio valiuta, bus pakeistos į rublius, 135,9 rublio prilyginant 1 JAV doleriui. Įvedant litą, rubliai bus pakeisti į litus, patikslinus limitus pagal realų keitimo kursą ir rublių, kurie keičiami, sumą.

Ketvirčių limitai bus kas mėnesį tikslinami pagal sąskaitas bankų sistemoje. Pasibaigus kiekvienam mėnesiui, Lietuvos bankas per 30 dienų pateiks pagal sutartą formą Tarptautiniam valiutos fondui duomenis apie bankų sistemos grynuosius vidinius kredito išteklius.

Lietuvos banko gryniesi vidiniai kredito ištekčiai

	Lito ekvivalentais, išreikštais milijonais rublių*
Apskaičiuota 1992 m. birželio 30 d.	10450
Indikacinis limitas 1992 m. rugsėjo 30 d.	19100
Indikacinis limitas iki 1992 m. gruodžio 31 d.	24800
Numatomas limitas 1993 kovo 31 d.	25400

Lietuvos banko gryniesi vidiniai kredito ištekčiai apibūdinami kaip skirtumas tarp Lietuvos banko rezervinių pinigų ir grynųjų užsienio valiutos lėšų. Rezervinius pinigus sudaro gryniesi pinigai ne Lietuvos banke ir bankų (įskaitant Lietuvos banko komercinius filialus) indėliai Lietuvos banke. Bankų indėlius Lietuvos banke sudaro būtinieji rezervai ir grynosios lėšos komercinių bankų korespondentinėse sąskaitose. Lietuvos banko grynuosius užsienio valiutos aktyvus sudaro gryniesi tarptautiniai rezervai konvertuojama valiuta bei Lietuvos banko korespondentinių sąskaitų gryniesi aktyvai Nepriklausomų Valstybių Sandraugos šalių, Gruzijos, Estijos ir Latvijos centriniuose bankuose.

Taigi Lietuvos banko grynuosius vidinius kredito išteklius sudaro šie aktyvai ir pasyvai: grynas kreditas Lietuvos Respublikos Vyriausybei, kreditai vietiniams bankams (Lietuvos banko filialams, komerciniams bankams, Lietuvos žemės ūkio bankui ir Lietuvos taupomajam bankui), kreditai įmonėms ir kiti gryniesi vidiniai kredito ištekčiai (įskaitant nekonvertuojamos valiutos atsargas, įmokas užsienio finansinėms organizacijoms, kapitalo ir rezervinę sąskaitas, užsienio valiutos perskaičiavimo sąskaitą, bankų čekius inkasacijos procese ir kitus aktyvus bei pasyvus).

Vykdamas monetarinę programą, Lietuvos banko balansas užsienio valiuta bus pakeistas į rublius, 135,9 rublio prilyginant 1 JAV doleriui. Rublių suma bus pakeista į litus, o indikaciniai limitai patikslinti pagal faktinį keitimo kursą ir į litus pakeistų rublių sumą. 1992 m. birželio 30 d. taikytu kryžminio keitimo kursu bus keičiama kita konvertuojama valiuta (išskyrus JAV dolerius). Visas pinigus dengiantis auksas bus vertinamas 340 JAV dolerių už unciją.

*Sumos, nurodytos toliau, yra išreikštos rubliais. Nustatyti limitai bus tikslinami priklausomai nuo realaus keitimo kurso ir į litus pakeistų rublių ir talonų sumos.

Indikaciniai ketvirčių limitai bus kas mėnesį tikslinami Lietuvos banko balanse. Pasibaigus kiekvienam mėnesiui, Lietuvos bankas per 30 dienų pateiks pagal sutartą formą Tarptautiniam valiutos fondui duomenis apie Lietuvos banko grynuosius vidinius kredito išteklius.

Lietuvos banko visų grynujų tarptautinių rezervų ir grynujų tarptautinių rezervų konvertuojama valiuta minimalaus suminio pasikeitimo rodikliai (užduotys)
(milijonais JAV dolerių)

	Minimumas	
	iš viso	konvertuojama valiuta
Pagal 1992 m. birželio 30 d. būklę	25	76
Suminis pasikeitimas nuo 1992 m. birželio 30 d.		
1992 m. gruodžio 31 d.	-	-10
1993 m. kovo 31 d.	15	-10

Bendrus grynuosius tarptautinius rezervus sudaro Lietuvos banko grynosios lėšos, esančios jo korespondentinėse sąskaitose buvusios TSRS centrinuose bankuose, ir gryniesi tarptautiniai rezervai konvertuojama valiuta. Grynuosius tarptautinius rezervus konvertuojama valiuta sudaro užsienio valiutos bendrųjų rezervų ir užsienio valiutos pasyvų JAV doleriais skirtumas.

Vykdam programą, užsienio valiutos bendras lėšas konvertuojama valiuta sudarys visos Lietuvos banko lėšos užsienio valiuta, įskaitant monetarinę aukšą, taip pat lėšos, gautos specialiosiomis skolinimosi teisėmis, visos Tarptautinio valiutos fondo rezervinės lėšos, užsienio valiutos lėšos konvertuojama valiuta ir visi indėliai konvertuojama valiuta ne Lietuvoje esančiose finansinėse institucijose. Į užsienio valiutos bendras lėšas neįeis dalyvavimo tarptautinėse finansinėse organizacijose, išskyrus Tarptautinį valiutos fondą, lėšos, taip pat lėšos nekonvertuojama valiuta ir mokamieji reikalavimai nekonvertuojama valiuta ne Lietuvoje esančioms finansinėms institucijoms.

Vykdam programą, užsienio pasyvus konvertuojama valiuta sudarys Tarptautinio valiutos fondo kreditai ir Lietuvos banko pasyvai konvertuojama valiuta, kurių mokėjimo terminai yra iki metų arba vieneri metai. Į rezervo pasyvus neįeina jokie Lietuvos banko pasyvai, atsiradę iš mokėjimų balanso paramos, kurios mokėjimo terminas ilgesnis negu vieneri metai, įskaitant Europos Bendrijos/G-24, kitų tarptautinių finansinių organizacijų, užsienio vyriausybų ar užsienio bankų paskolas.

Per visą programos vykdymo laikotarpį lėšų, gautų specialiosiomis skolinimosi teisėmis, ir nedolerinės valiutos keitimo į dolerį kursai bus tokie kaip 1992 m. birželio 30d., o visas monetarinis auksas bus įvertintas 340 JAV dolerių už unciją. Tarptautinis valiutos fondas programos vykdymo laikotarpiu bus informuojamas apie aukso pardavimo, pirkimo ar keitimo operacijas, kad būtų galima pašalinti bendrųjų rezervų vertės pokyčius, atsirandančius dėl aukso skirtingo įvertinimo. Vykdam programą, rublio balansai korespondentinėse sąskaitose bus vertinami pagal skaičiuojamąjį kursą (135,9 rublio prilyginama 1 JAV doleriui).

Rodikliai (užduotys) bus suminiai, tikslinami pagal Lietuvos banko kas mėnesį teikiamą informaciją. Pasibaigus kiekvienam mėnesiui, Lietuvos bankas per 30 dienų pateiks pagal sutartą formą Tarptautiniam valiutos fondui duomenis apie Lietuvos banko grynuosius tarptautinius rezervus.

Vidutinės trukmės ir ilgalaikės skolos užsieniui

Grynoji skola užsieniui	Maksimalūs limitai (milijonais JAV dolerių)	
	skolų mokėjimo terminas 1-12 metų	skolų mokėjimo terminas 1-5 metai
Nuo 1992 m. birželio 30 d. iki:		
1992 m. gruodžio 31 d.	150	50
1993 m. kovo 31 d.	350	125

Skolos užsieniui limitai taikomi grynosioms (iš bendros skolos atėmus gražintą jos dalį) vidutinės trukmės ir ilgalaikėms skoloms užsieniui, kurių mokėjimo terminai yra nuo 1 iki 12 metų įskaitytinai ir už kurias atsako Lietuvos Respublikos Vyriausybė, Lietuvos bankas ar kitos institucijos, veikiančios Lietuvos Respublikos Vyriausybės vardu, numatant sublimitus skolai, kurios mokėjimo terminas yra nuo 1 iki 5 metų įskaitytinai. Vyriausybės biudžetas apibūdinamas kaip valstybinės ir municipalinės valdžios biudžetas bei visi papildomi biudžetiniai fondai. Naudojant Tarptautinio valiutos fondo išteklius, limitai netaikomi. Skolinantis lėšas ilgesniam kaip vienerių metų laikotarpiui iš oficialių kreditorių ir užsienio bankų mokėjimų balansui paremti, taikomi limitai. Lietuvos Respublikos Vyriausybė neuždels skolų užsieniui gražinimo ir neims bei negarantuos užsienio paskolų, kurių mokėjimo terminas yra trumpesnis negu vieneri metai, išskyrus įprastus su importu susijusius kreditus. Iš dalies ar visiškai bus atsiskaitoma ta valiuta, kuria bus atliktos operacijos, ir ji bus keičiama į JAV dolerius kas mėnesį pagal to mėnesio vidutinį keitimo kursą.

Kaip laikomasi limitų, bus tikrinama kas ketvirtį pagal lentelėje nurodytas datas. Pasibaigus kiekvienam mėnesiui, Finansų ministerija per 30 dienų teiks pagal sutartą formą Tarptautiniam valiutos fondui informaciją apie grynąsias užsienio skolas.

Pajamų politikos priemonės

Memorandumo 41 ir 42 punktuose numatomos šios pajamų politikos priemonės:

1. Atlyginimo vidurkio bei minimalaus atlyginimo padidėjimo rodiklis kiekvienoje įmonėje bei organizacijoje (pagal ekonominę veiklą) bus pagrįstas nauju vartojamųjų prekių indeksu, kuris pateikiamas nuo 1992 metų birželio mėnesio. Taip pat būtina įvertinti, kaip kito atlyginimai bei kainos nuo 1991 metų I pusmečio. Tai leis nustatyti pajamų politiką, pagal kurią atitinkamai bus tikslinami atlyginimai, siekiant išvengti makroekonominio nestabilumo dėl užsienio prekybos sąlygų pakitimų, prasidėjusių 1991 metais. Kainos ir atlyginimai kito taip:

	Vartojamųjų prekių kainos*		Atlyginimų vidurkis		Realūs atlyginimai**	
	indeksas	pokytis (procentais)	rubliais	indeksas	pokytis (procentais)	indeksas
1991 metai						
sausis	100		321***	100***		90****
vasaris	108	8,4	321***	100***		90****
kovas	127	17,1	321***	100***		90****
balandis	161	27,1	456	142	42,1	88
gegužė	177	9,6	522	163	14,5	92
birželis	188	6,6	590	184	13	98
liepa	199	5,5	666	207	12,9	104

*1991 metų kainos apskaičiuotos pagal mažmeninės prekybos prekių ir paslaugų mėnesinį grandininį indeksą, 1992 metų sausio – gegužės mėnesių kainos – atsižvelgiant į tuos duomenis, kurie būtų gauti pagal naują vartojamųjų prekių kainų indeksą, o 1992 metų birželio – liepos mėnesių kainos – pagal patikalintą vartojamųjų prekių kainų indeksą.

**Vidutiniai atlyginimai rubliais, padalyti iš vartojamųjų prekių kainų lygio.

***1991 metų I ketvirčio vidurkis.

****Vidutiniai atlyginimai, padalyti iš vidutinio ketvirtinio kainų lygio.

	Vartojamųjų prekių kainos*		Atlyginimų vidurkis		Realūs atlyginimai**	
	indeksas	pokytis (procentais)	rubliais	indeksas	pokytis (procentais)	indeksas
rugpjūtis	207	4,2	682	212	2,4	103
rugsėjis	214	3,5	740	231	8,5	107
spalis	227	0,6	1029	321	39,1	141
lapkritis	291	27,8	1342	418	30,4	144
gruodis	445	5,3	2185	681	62,8	153

1992 metai

sausis	696	56,5	2279	710	4,3	102
vasaris	1023	47,1	2798	872	22,8	85
kovas	1306	27,6	3240	1009	15,8	77
balandis	1490	14,1	4118	1283	27,1	86
gegužė	1617	8,5	4978	1551	20,9	96
birželis	1815	12,3	5768	1797	15,9	99
liepa	2309	27,2	6172	1923	7	83

2. Realus atlyginimo indeksas (atlyginimo rubliais indeksas, padalytas iš kainų indekso) 1992 metų liepos mėnesį buvo 9 procentais mažesnis už vidutinį per pirmuosius šešis 1991 metų mėnesius. Tačiau reikia toliau gerokai mažinti realius atlyginimus, kad būtų sušvelnintas tiesioginis poveikis gamybos kaštams ir tiesioginė bei netiesioginė našta Lietuvos valstybės biudžetui dėl staigiai didėjančių išlaidų, didėjančios energetikos išteklių ir kitų svarbiausiųjų importuojamų medžiagų bei žaliavų kainoms. Dabar dar aktualiau pasiekti, kad vidutinės algos nedidėtų tokiu pat greičiu kaip kainos, nes sumažėjus gamybos apimčiai, sumažėjo produkcijos vienam gamintojui. Dėl pablogėjusių užsienio prekybos sąlygų neišvengiamai sumažės realiosios pajamos. Realus atlyginimas artimiausiu metu labai sumažės iš dalies dėl to, kad realiųjų pajamų stoka reikalauja išsklaidyti po visą ekonomiką ir šitaip padėti išsilaikyti įmonėms bei apsaugoti gyventojus nuo bedarbystės.

3. Tuo tikslu 1992 metų rugsėjo ir spalio mėnesiais bus įšaldyti atlyginimai. Lapkričio mėnesį, nustačius vartojamųjų prekių kainų indeksą, bus paskelbta, kiek turi padidėti atlyginimai, buvę iki lapkričio 1 dienos. Įmonės, organizacijos, kiti ūkio subjektai tuo laikotarpiu bus paprašyti nedidinti vidutinio atlyginimo dydžio virš infliacijos lygio, numatomo ekonomikos reformos programoje lapkričio – gruodžio mėnesiais (8 procentai plus apimtis, kuria faktinė bendra infliacija 1992 metų rugsėjo – spalio mėnesiais viršija 30 procentų).

4. Faktinei infliacijai 1992 metų lapkričio gruodžio mėnesiais esant kur kas didesnei už numatytąją ekonomikos reformos programoje, lapkričio mėnesį nustatytas atlyginimų vidurkis nebus didinamas iki 1993 m. kovo 1 dienos. Šis vidurkis bus nustatytas Lietuvos Respublikos Vyriausybei pasikonsultavus su Tarptautiniu valiutos fondu (1993 metų vasario mėnesį peržiūrint programą). Numatyto 1993 metų kovo mėnesiui maksimalaus vidutinio atlyginimo procentinis patikslinimas kompensuos infliacijos, kuri numatyta ekonomikos reformos programoje 1993 metų sausio kovo mėnesiams, apimtį, sudarančią 8 procentus, taip pat skirtumą tarp faktinės infliacijos ir numatytosios 1992 metų lapkričio 1993 metų sausio mėnesiams. Naujas maksimalus vidutinis atlyginimas, taikytinas nuo 1993 m. kovo 1 d., bus apskaičiuotas pagal 1992 metų lapkričio mėnesį nustatyto maksimalaus vidutinio atlyginimo procentinį patikslinimą. (Jeigu faktinė infliacija 1992 metų lapkričio gruodžio mėnesiais viršytų numatytąją 10 procentų, tai iki 1993 metų kovo mėnesio, pasikonsultavus su Tarptautiniu valiutos fondu, maksimalus vidutinis atlyginimas būtų patikslintas).

5. 1993 metų vasario kovo mėnesiais faktinei infliacijai gerokai viršijus numatytąją, maksimalus vidutinis atlyginimas, nustatytas 1993 metų kovo mėnesiui, bus taikomas iki Lietuvos Respublikos Vyriausybės ir Tarptautinio valiutos fondo konsultacijų, įvyksiančių 1993 metų gegužės mėnesį. Tuomet atlyginimo dydis bus patikslintas (jis įsigalios nuo 1993 m. birželio 1 d.) kompensuojant 1993 metų II ketvirčiui numatytą infliaciją bei įvertinant skirtumą tarp faktinės ir numatytos infliacijos per 1993 metų I ketvirtį.

6. 1992 metais lapkričio mėnesį leidus didinti atlyginimus, įmonės, organizacijos ir kiti ūkio subjektai bus paprašyti neviršyti nustatytos vidutinio atlyginimo didinimo ribos, bet galės laisvai didinti atlyginimus pavieniems darbuotojams įvairiais procentais.

7. Minimalaus atlyginimo dydis taip pat bus įšaldytas 1992 metų rugsėjo spalio mėnesiais. Po to jis bus toliau didinamas tiek pat procentų ir tuo pačiu metu, kaip ir maksimalus vidutinis atlyginimas.